

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Sverige tur och retur

En kvalitativ studie om chilenaers upplevelser av att återvändra till sitt hemland efter
att ha varit bosatta i Sverige

Socionomprogrammet

C- uppsats

Författare: Malena Ternström

Handledare: Per-Olof Larsson

Abstract

Titel: Sverige tur och retur – en kvalitativ undersökning om chilenaers upplevelser av att återvända till sitt hemland efter att ha varit bosatta i Sverige

Författare: Malena Ternström

År: Vt – 10

Sökord: Bemötande, mellanmännsliga relationer, stöd och återmigration

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka och beskriva chilenaers upplevelser av att återvända till sitt hemland Chile efter att ha varit bosatta i Sverige som flyktingar. Speciellt fokus ligger på mellanmännsliga relationer och dess betydelse. Undersökningen syftar till en djupare förståelse av upplevelsen om återmigration.

Frågeställningar för att uppnå syftet är:

- Vilka anledningar påverkar beslutet att återvända?

- Vilket stöd anser flyktingen vara viktigt från Sveriges håll samt från Chiles håll när man återvänder och åter skall integreras i Chile?

- Hur upplever den före detta flyktingen mötet med det chilenska samhället när denne är tillbaka i sitt hemland samt hur upplevs de mellanmännsliga relationerna?

Teori: Bubers *dialogfilosofi* samt begreppet *stöd* hämtat från House studie från 1981.

Metod: Studien har en kvalitativ och deduktiv strategi. Det har gjorts 7 kvalitativa halvstrukturerade intervjuer med fd flyktingar som har bott i Sverige men valt att frivilligt återvända till Chile. Urvalet är ett snöbollsurval. Intervjuerna spelades in och transkriberades. Analysstrategin är meningskategorisering. Specifika teman har varit kopplade till studiens syfte och frågeställningar.

Resultat: Resultatet visar att frånvaro av äkta möten och mellanmännsliga relationer kan vara en bidragande orsak till återvandring. Men den främsta anledningen till återvändande är att informanterna funnit det möjligt att *kunna* återvända. Stöd som saknas är grundläggande information om hur systemet fungerar i Chile när de väl är tillbaka. Att vara en resurs i hemlandet betraktas också som en form av stöd. Återacklimatiseringen i Chile har inte varit problemfri, men det mest framträdande har för dem varit en känsla av att komma hem.

Tack!

*Jag vill rikta ett stort tack till de personer som har hjälpt mig med förberedandet av denna resa. Ni är många som har varit stödjande genom telefonsamtal, uppmuntrande ord och vänliga möten. Ingen nämnd, ingen glömd, men världen känns liten när en sådan här resa görs. Det har varit speciellt och betydelsefullt att få komma i kontakt med er var och en!
Tack.*

Ett jätte tack till alla informanter som villigt ställt upp på intervjuer! Tack för att ni har delat med er av era minnen, känslor och funderingar.

Tack till min handledare som guidat mig genom skrivandet och utformandet av denna uppsats, tack P-O för välvilliga ord! Du är toppen.

Min fantastiska familj! Stort tack för att ni har uppmuntrat mig i detta projekt. Ni är underbara! Nu är jag snart klar!

*– Malena
Fjärås 10 02 14*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
3. BAKGRUND	3
3.1 Stöd till dem som önskar återvändra	4
3.2 Relevans för det sociala arbetet	4
3.3 Sökord:	5
3.4 Begreppsdefinitioner	5
4. TIDIGARE FORSKNING	7
5. TEORI	10
5.1 Bubers Dialogfilosofi	10
5.2 Stöd	13
6. METOD	14
6.1 Intervjuerna	14
6.2 Urval	14
6.3 Etiska överväganden	15
6.4 Analysmetod	16
6.5 Förförståelse	16
6.6 Avgränsningar	17
6.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	17
6.8 Metoddiskussion	18
7. RESULTAT/ANALYS	19
7.1 Presentation av deltagarna i studien	19
7.2 ”I Sverige... det var svårt att förstå dom” Upplevelser av äkta möten i Sverige	22
7.3 ”Det kändes som man hade en klump i munnen” Språkets betydelse	26
7.4 ”Jag kan bo i Sverige, men älskar jag att göra det”? Anledningar som påverkar återvandring	29
7.5 ”Man borde ha en institution som hjälper en att anpassa sig” Behov av stöd	33
7.6 ”Jag hade en stor känsla av att jag inte ville flytta igen” Upplevelsen av återvändandet till Chile	37
Analys	40
8. SAMMANFATTANDE ANALYS	42
9. AVSLUTANDE REFLEKTION	44
9.1 Åtgärd kring stöd som saknas	45
9.2 Förslag till vidare forskning	45
Referenser	47
Bilaga 1	49
Bilaga 2	50

1. INLEDNING

Ett helt liv nerpackat i några väskor. Ur ett reportage från en svensk kvällstidning den 15 september 2007 kunde man läsa om en familjs flykt från Chile och deras ankomst till Sverige den 17 oktober 1973 (www.aftonbladet.se). Denna dag landar den första chilenska flyktinggruppen på Arlanda flygplats. Med på planet fanns ett tjugotal vuxna och fem barn som den svenske ambassadören Harald Edelstam i Santiago hade lyckats rädda undan från fruktansvärda övergrepp mot mänskliga rättigheter, detta i samband med militärkuppen i Chile. En ettårig flicka fanns med tillsammans med far, mor och storebror. Denna flicka var den numera kända TV- profilen Tilde de Paula. Hennes mor har uttalat sig om det utgångsförbud som rådde och den ständiga skräck som fanns. En gång var hon tvungen att hålla så hårt för Tildes mun när militären kom till deras port, att hon trodde att hon hade kvävt sin egen lilla flicka. Åren går och man kan anta att Tilde och hennes familj har upprättat djupa relationer med människor här i Sverige. Inte bara hon, men många med henne i liknande situation såsom flyktingar eller invandrare växer upp, bildar familj och får kanske ett arbete som känns betydelsefullt. Det är förståeligt att man efter många år i ett land väljer att stanna kvar. Det är också förståeligt att man väljer att återvända till sitt hemland, till det land där man är född och har sina rötter.

Att tvingas göra ett uppbrott från sitt hemland kan kännas som ett definitivt uppbrott eller som en vilande tillhörighet där man tänker att man en dag skall återvända (Allwood, Franzén 2000). Att tvingas flytta till ett land man aldrig har hört talas om innebär att uppleva och integreras i ett nytt samhälle, lära sig ett nytt språk samt möta människor med ett annat synsätt och en annan uppfattning av omvärlden. Många som flyr sitt land och lever i exil i ett nytt land lever med ”väskan packad under sängen” och väntar på tillfälle att återvända till sitt hemland. En påtvingad exil kan innebära många psykologiska, sociala och känslomässiga trauman som flyktingen tvingas bära med sig under många år framöver, i vissa fall för alltid (Sjöqvist 1990). När en person tvingas fly sitt land, bryta upp relationer och komma till ett nytt, främmande men tryggt land påbörjas en ny integration i ett nytt samhälle och när man skall kunna återvända hem igen är svårt att veta. Personen tvingas leva ett slags ”dubbelliv” där livet präglas av ambivalens att å ena sidan inte tappa hoppet om att kunna återvända och man lever därmed kvar vid det gamla livet, men å andra sidan nödvändigheten av att integreras in i det nya landet med dess vardag och kultur. Exil och återvändande hör dock till viss del samman eftersom när flyktingen tvingas fly finns där oftast tankar om att kunna återvända så snart tillfälle ges (Ibid).

Börje Sjöqvist tar i sin rapport ”att fly från Chile och att återvända” (1990) upp fyra olika livsfaser vid återvandringen. Det är uppbrott – integration – uppbrott – re-integration. När de två första faserna genomgås sker det av tvång, medan de två sista sker under noggrant övervägande. Ändå kan man inte säga att de två sista faserna skulle vara lättare än de två första. Vid uppbrott och en ny integration i ett nytt land behövs stöd. Men vid en re-integration behövs också stöd trots att det är ett genomtänkt beslut. Många av dem som återvänder stöter på olika typer av svårigheter i ursprungslandet. Det kan handla om arbete eller bostad. Vissa hittar strategier att hantera dessa problem, medan en del väljer att återvända tillbaka till Sverige ännu en gång (Johansson 2002).

2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna studie är att undersöka och beskriva chilenaers upplevelser av att återvändra till sitt hemland Chile efter att ha varit bosatta i Sverige som flyktingar. Speciellt fokus ligger på mellanmännsliga relationer och dess betydelse i återvändningsprocessen. Undersökningen syftar till en djupare förståelse av upplevelsen om återmigration.

Frågeställningar för att uppnå syftet är:

- Vilka anledningar påverkar beslutet att återvändra?
- Vilket stöd anser flyktingen vara viktigt från Sveriges håll samt från Chiles håll när man återvänder och åter skall integreras i Chile?
- Hur upplever den före detta flyktingen mötet med det chilenska samhället när denne är tillbaka i sitt hemland samt hur upplevs de mellanmännsliga relationerna i Chile?

De mellanmännsliga relationerna definieras enligt Martin Bubers sätt att se på dessa. Se kapitel om teori.

Underliggande syfte i studien är att studera om det finns ett samband mellan chilenaernas berättelser av hur de upplevde bemötande och mellanmännsliga relationer i Sverige och deras val av att återvändra samt vad man behöver för stöd för en lyckosam återintegrering i sitt nygamla hemland. Är det de personliga relationerna eller är det samhällets insatser i stort?

3. BAKGRUND

En stor grupp flyktingar kom till Sverige under 1970 och 80 -talet från Chile där det förekom övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Chileanerna levde under en militärdiktatur från den 11 september 1973 till mars 1990 då den nya presidenten Patricio Aylwin tillträdde presidentposten. Vid det demokratiska val som hade utlysts av Diktatorn Augusto Pinochet den 14 december 1989 fick kristdemokraten Patricio Aylwin 55 procent av rösterna från det chilenska folket (Sjöqvist 1990). Anledningen till diktaturen kan man med få ord beskriva som ett ingrepp mot den socialistiska regering som var tillsatt från 1970 med President Salvador Allende som regeringschef. Många var oroliga för hans Marxistiska idéer och följaktligen fanns en oro för att landet skulle bli kommunistiskt. Med stöd från världens ledare genomförde Pinochet en hård attack mot presidenten och presidentpalatset La Moneda. Det chilenska folket fick utstå lidande och betala ett högt pris för att militärdiktaturen skulle inneha makten i 16 år (Ibid). Hur många som dödades, fängslades, torterades, försvann, förföljdes eller tvingades fly är svårt att veta, men den katolska kyrkan har försökt att dokumentera brotten mot de Mänskliga Rättigheterna i Chile under åren 1973 till 1989 och fått fram att det rör sig om ca hundra tusen personer som dödats, fängslats, torterats och ”försvunnit”. Tortyr tillhörde vardagen i chilenska fängelser och på polisstationer, därför menar Börje Sjöqvist att dessa siffror inte är helt sanningsenliga eftersom det finns ett stort mörkertal av personer som av rädsla inte har anmält övergrepp.

Sjöqvist (1990) hänvisar till en chilensk organisation, INCAMI (Instituto Catolico Chileno), för att få siffror på hur många chilensare som är utspridda över världen och befinner sig i exil. De uppskattar att det 1990 rörde sig om 1,8 miljoner chilenska medborgare som har flytt från Chile. På 70-talet hade Chile ca 11 miljoner inneboende. Sverige är det land i Europa som tog emot flest chilenska flyktingar, men de allra flesta chilensare, ca 800 000 personer landade i grannlandet Argentina.

Enligt statistiska centralbyrån, SCB (23/6-09) kom det under hela 70- talet ca 8000 chilensare och under 80- talet ca 28 000 chilenska medborgare till Sverige. Även under 90- talet och 2000 - talet har det fortsatt komma drygt 10 000 chilenska medborgare till Sverige, alltså har Sverige totalt tagit emot ca 46 000 chilenska medborgare (Ibid).

Hur många personer som senare har återvänt till Chile är svårt att veta, men uppgifter om hur många chilenska medborgare som flyttat ut ur Sverige visar att det rör sig om ca 4 000 personer som har flyttat under 90- talet fram till 2008. Dessa kan ha flyttat till andra länder och alltså inte endast tillbaka till Chile. Idag finns det drygt 40 000 chilenska medborgare i Sverige (SCB 25/6 - 09). Varje person har sin egen berättelse som berör och sin egen bakgrund till varför man kom hit.

I ett telefonsamtal med chilensk kvinna som valt att stanna kvar i Sverige beskriver hon att då diktatur övergick till demokrati var det en del chilensare som tog chansen att flytta tillbaka till sitt hemland igen (090605). Av dessa var det dock många chilensare som kände att det var ett stort och svårt steg att återvända då man varit borta från sitt hemland under många år. Man hade vant sig vid det svenska samhället med dess skol-, vård- och välfärdssystem. Vissa kom därför tillbaka till Sverige igen. Vid en emigration utvecklas rötter i det nya landet, vilket gör att man får rötter i två länder. Många chilensare upplevde ambivalenta känslor. När man var i Sverige kände man sig inte svensk och när man var i Chile kände man sig inte chilensk.

Barnen saknade sina kamrater och kände sig i en del fall mer svenska än chilenska. Landet man lämnat var inte samma land som man senare fick återse. Man kan förstå att steget är stort och att det finns många klivna känslor i och med en återvandring. Men för många chilenser fungerade det bra och de lyckades integreras i sitt nygamla samhälle på ett lyckosamt sätt. Det är i alla fall vad man kan tro eftersom de inte valt att återvända till Sverige.

3.1 Stöd till dem som önskar återvända

Idag finns det olika återvandringsprojekt för att stödja de som önskar återvända till sitt hemland. Migrationsverket beviljar olika bidrag till organisationer som specialiserat sig på stöd till återvändare. Migrationsverket samarbetar med bl a Sociala Missionen, Svenska Röda Korset, Caritas Sverige, Sveriges Kommuner och Landsting och Stockholms stads återvandringskontor (www.migrationsverket.se). På migrationsverkets hemsida kan man läsa att det är möjligt att söka ekonomiskt stöd för att genomföra en flytt till sitt hemland. En familj kan idag beviljas upp till 40 000 kronor om man önskar återvända, men detta förutsätter att man inte har några tillgångar själv. Förutom det ekonomiska stöd, som man kan ansöka, så arbetar migrationsverket med samverkan (Ibid). Det finns kontaktpersoner för frivillig återvandring som samverkar med näringsliv, kommuner, frivilligorganisationer, invandrarnas riksförbund och olika föreningar.

Regeringen utkom i juli 2009 med ett kommitté direktiv som skall kartlägga och analysera cirkulär migration. Uppdraget för kommittén är att beskriva migration mellan hemland och värdland. De skall kartlägga hur cirkulär migration kan uppmuntras och hur eventuella hinder elimineras. Kommittén skall analysera hur ökad rörlighet kan bidra till utveckling i migranternas hemland. De skall också analysera om det bidrar till positiva effekter i Sverige. Cirkulär migration syftar på att kunna röra sig mellan vanligtvis två länder. Denna diskussion är således aktuell och undersöks. (www.regeringen.se Dir 2009:53)

3.2 Relevans för det sociala arbetet

I Sverige finns enligt Carl Martin Allwood och Elsie C Franzén (2000) ca 1,6 miljoner människor med utländsk bakgrund inklusive personer som har föräldrar födda utomlands. Allwood och Franzén (2000) skriver att dessa människor i jämförelse med svensk födda personer, allmänt sett, har större behov av stöd från olika vård- och sociala institutioner. Detta gör att det är av stor vikt att sätta sig in i invandrarnas och flyktingars situation och känslor. Inom det sociala arbetet är det vanligt att man kommer i kontakt med personer från många olika kulturer. Att återvända är aktuellt för en del av dessa flyktingar eller invandrare, därav bör det finnas ett intresse för yrkesverksamma inom denna kategori att sätta sig in i flyktingars återvändande genom att ta reda på hur man kan hjälpa återvändare på bästa sätt. Ambitionen med studien är att lämna ett bidrag med kunskap till läsaren om mer förståelse kring återvandring.

Denna undersökning kan också ge insyn i hur vårt bemötande som yrkesprofession eller som privatperson påverkar utsatta personer. Vad är viktigt att tänka på när man möter personer som kommer till Sverige som flykting eller invandrare och hur kan man stödja personer som frivilligt vill återvända? Dessa personer har flyttats ur sitt sammanhang, in i ett nytt för att

sedan åter komma tillbaka igen. Det låter inte helt okomplicerat att ”bara” flytta hem igen efter att ha levt i ett annat land under många år. Som socionom är det givetvis bra att lära sig mer om vikten av bemötande då bemötandet är särskilt uppmärksammat inom det sociala arbetet (Meeuwisse m fl 2006). En socialarbetare kan uppnå ett mänskligt möte i relation till klienter om denne lyssnar till individers erfarenheter och upprätta mellanmännsliga relationer. Makt ojämnheter kan utjämnas om man upprättar en god dialog präglad av ett ärligt och lyhört möte. Att intresserat ta del av andras erfarenheter och upplevelser kan bidra till denna kunskap.

3.3 Sökord:

Bemötande, mellanmännsliga relationer, stöd och återmigration

3.4 Begreppsdefinitioner

Asyl är ett uppehållstillstånd som har sökts och beviljats en utländsk medborgare pga flyktingskap (www.migrationsverket.se). När man är asylsökande betyder det att man som utländsk medborgare har kommit till Sverige och begärt skydd mot förföljelse. Man har då lämnat in en asylansökan, men har ännu inte fått sin ansökan prövad av Migrationsverket eller migrationsdomstol (Ibid).

Etnisk identitet - den etniska identiteten är en viktig del av självförståelsen. Kriterier av etnologen Billy Ehn (1993) för att identifiera en etnisk grupp är: 1) att man själv och omvärlden ser gruppen som en grupp. 2) Att gruppen har föreställningar om ett gemensamt ursprung. 3) Det är vanligt förekommande att man gifter sig inom gruppen (har förhållanden inom gruppen). 4) Man skiljer sig från andra grupper genom olika kollektiva egenskaper te x gemensamt språk eller en gemensam religion (Allwood, Franzén 2000).

Flykting - En flykting i Sverige är en person av utländsk härkomst som har sökt asyl och beviljats tillstånd att få bosätta sig i Sverige (www.migrationsverket.se). På hemsidan för migrationsverket kan man läsa att enligt 1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning definieras flykting på följande sätt, en flykting är en person "som flytt sitt land med anledning av en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet". Enligt FN:s flyktingkommissariat UNCHR (United Nations High Commissioner for Refugees) är en flykting någon som flyr sitt land på grund av förföljelse eller hot om förföljelse och de kan således inte återvända i säkerhet till sitt hemland under rådande förhållanden. Personen bedöms sakna skydd i hemlandet och är i behov av internationellt skydd (www.unhcr.no).

Hemland – I denna undersökning används ordet hemland som beskrivning av det land där man är född och uppvuxen i och där man själv känner är sitt hemland.

Kultur - Det förståelseinnehåll som används av en viss kategori av människor. Socialt präglade beteenden som te x rutiner kring matbordet eller fysiska attribut såsom framträdande föremål i hemmet (Allwood, Franzén 2000).

Kulturella koder – Begreppet syftar på de oskrivna och osynliga regler som skiljer sig åt

mellan människor. De kulturella koderna kan finnas i länder, folkslag, kulturer eller språk. Begreppet kan innebära pauser, nyanser eller tonlägen i språket (www.fonstret.se).

Mellanmänskliga relationer – Enligt Martin Bubers (1990, 1995) sätt att se på äkta relationer mellan människor. Det krävs äkthet i dialoger mellan människor för att uppnå en mellanmänsklig relation. I dialoger och det mellanmänskliga mötet formas vi som individer. När en äkta mellanmänsklig relation skapas blir man varse om varandra som de verkliga individer man är innerst inne. Man hjälper varandra att utveckla kärnan av sig själv. Detta genom att lyhört och intresserat lyssna till den andres berättelser. Dessutom präglas en mellanmänsklig relation av att man inte utger sig för att vara någon annan än den man verkligen är innerst inne, i sitt ”väsen”. Det är något vi kan hjälpa varandra med.

Migration – ordet betyder folkförflyttningar inom eller mellan länder. Emigration betyder att flytta från sitt land. Immigration betyder att flytta till ett land. På migrationsverkets hemsida (www.migrationsverket.se) kan man reda ut vad begreppet migration används till. Här i Sverige inbegriper ordet migration alla de sorter av flyttningar som sker, både den frivilliga och den påtvingade flytten - alltså även flyktingliknande förhållanden.

Återvändande - På migrationsverket används begreppet ”återvändande” om personer som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Återvändande syftar då på personer som inte har rätt att själva välja var man vill bo utan tvingas tillbaka till sitt hemland (www.migrationsverket.se). I denna studie används ordet återvändande för alla de som återvänder till sitt hemland frivilligt.

Återvandring syftar på personer som frivilligt väljer att bosätta sig i sitt tidigare hemland. På migrationsverket (www.migrationsverket.se) används begreppet ”frivillig återvandring” för det som denna undersökning valt att benämna *återvandring, återvändande eller återmigration*. Man kan söka bidrag för återvandring, dels för resan men också kontantstöd för den första tiden i hemlandet. För att kunna göra detta krävs dock att man *inte* har svenskt medborgarskap. Det permanenta uppehållstillståndet (PUT) återkallas vid en flytt tillbaka till sitt hemland, men vid en återflytt kan man ansöka om nytt uppehållstillstånd (Ibid).

I studien förekommer orden återvandring, återvändande och återmigration och syftar alla på frivillig återvandring.

4. TIDIGARE FORSKNING

I sökning efter tidigare forskning användes sökordet ”återvandring” i databasen Libris. Resultatet blev 87 träffar. Av dessa träffar söktes titlar som kunde vara av intresse för denna studie och fann Erik Olssons studie *Händelse eller process? Om återmigration som frivillig återvandring*, 2001 samt Nyman- Kurkiala *Att flytta bort och hem igen* - avhandling från 1999. En till sökning på Libris med ordet ”Return Migration” ledde till en vetenskaplig rapport skriven av Steffanie Riess, år 2000, *Return i struggle not resignation*. På migrationsverkets hemsida fanns dessutom en hänvisning till en magister uppsats om återvandring *Sverige och återvandringen - föreställningar kring återvandringen i 1990 - talets Sverige* (Björkman 2007).

Erik Olssons studie grundar sig på bosnier, somalier och chilenaers upplevelser av återmigration. Olsson (2001) menar att återmigration inte kan ses som ett individuellt beslut utan hänger ihop med en rad kedja av omständigheter. Återflytten innebär ett socialt och ett ekonomiskt risktagande. I rapporten framgår att återvandrare kan känna ett nytt invandrarskap i sitt ”gamla” hemland. Det blir därför förståeligt och viktigt att de som återvänder känner att möjligheten finns att kunna återvända till Sverige om det skulle behövas. De vill känna att det finns en ”öppen dörr” tillbaka. Olsson talar om att migranterna därför för det mesta vill flytta i olika etapper och etablera nödvändiga kontakter för att klara av en återflytt. Mot denna bild är det av stor vikt att migranter får tillfälle att bosätta sig temporärt eller permanent, så som de önskar i sitt ”nygamla” hemland. Vid svårigheter och motgångar vill de känna att det finns en möjlighet att kunna vända tillbaka till det tidigare värdlandet. Olsson kallar det att man utvecklar en ”öppen dörr” strategi. Detta blir förståeligt eftersom det är en komplex situation att återintegreras i sitt gamla hemland. Att kunna återvända till värdlandet om det skulle anses behövas blir som en slags försäkring för migranterna. När de återvänder kan de stöta på diskriminering och utstötthet i sitt eget land pga att de har utvecklat en annorlunda dialekt, svårigheter att hitta ord på det egna språket, svårt att finna jobb eller att uppnå den materiella nivå de vant sig vid i värdlandet. Olsson tar också upp om att flyktingar bör ses som en resurs. Detta är vad migranterna själva önskar. Både värdland och hemland kan använda dessa migranter som resurser i samhällsutvecklingen. Deras kunskaper är värdefulla och bör tas vara på. Om en migrant ses som värdefull skulle det kunna leda till att återanpassningen i hemlandet går smidigare.

Pia Nyman- Kurkialas avhandling *Att flytta bort och hem igen* (1999) behandlar ämnet återvandring men sett ur ett annat perspektiv än denna studie då personerna inte har ett flyktingskap i bakgrunden. Hennes studie fokuserar på personer som migrerat från Jakobstad i Finland till Gävle i Sverige för att sedan återmigrera till Finland igen. Hon fann en hel koloni i Gävle som kom från Jakobstad och blev således intresserad av detta ämne. Det var många som hade återvänt till Jakobstad inom ett par år, vilket gjorde henne intresserad av att undersöka vilka faktorer som fanns för återvändandet. Hon studerar kedjemigrationen som en kollektiv händelse och menar att detta är typiskt för emigration och återmigrationen i vår tid. De sociala nätverken är av stor betydelse för migrationen. Hennes teoretiska referensram är sociologiska teorier, nätverksteorier samt innovationsteori. Resultatet visar att migration är en kollektiv handling. Det innebär att man behöver titta på de sociala nätverk en person har samt relationen mellan människor för att förstå migrationsprocessen. Nyman- Kurkiala (Ibid) pekar på grupprocessens betydelse då man migrerar. Vid kedjemigration påverkar de tidigare

migranter de senare att migrera och det uppstår över tid en migrationskedja. Denna kedja är socialt länkad via släktskap, parförhållande, eller vänskap. Migrationskedjan aktiveras via migranternas sociala nätverk vilken producerar en kollektiv migrationsprocess. Ursprungsorten har starka band till ett fåtal städer/ställen som de potentiella migranterna har i åtanke. Nyman- Kurkialas slutsats var att migranternas beslut om migration grundades på den information som deras sociala nätverk förmedlat. Det sociala nätverket fungerade som stöd och informationskanal till de som övervägde att migrera. Det var nätverken som hjälpte till med praktiska detaljer, men också som påverkade individers beslut. Det visade sig i denna undersökning att när kolonierna bröts sönder pga återvandringen ökade återvandringen och därmed också accepterandet av denna process. Det visade sig också att det var de sociala nätverken som förmedlade processer på makronivå såsom samhällsliga förändringar och ekonomiska konjunkturer till individer på mikronivå. Nyman- Kurkiala pekar på funna likheter i sin forskning likt tidigare forskningar som är gjorda om kedjemigrationsmönster. Förloppet verkar vara liknande oavsett om det handlar om migration mellan Sverige och Finland, vilka har relativt korta avstånd och liknande kultur, eller om det handlar om migranter som migrerar mellan större avstånd. Hon beskriver de första faserna i detta kedjemigrationsförlopp: först anländer några personer, sk pionjärer, därefter kommer unga män och efter dem ett antal kvinnor, och den nybildade "kolonin" har bildats. Nyman- Kurkiala menar att dessa mönster går att finna än idag. Koloniformationen innehåller dessutom både integrerande och integrationshämmande funktioner i samhället. De bildar en trygg bas, skapar en gemensam förståelse och dessutom en gruppidentitet. Men å andra sidan fungerar dessa kolonier också segregande eftersom migranterna inte socialiseras eller integreras i lika hög grad som skulle kunna vara möjligt.

Steffanie Riess (2000) har i en fallstudie tittat på flyktingar från Guatemala som gått i exil i Mexico och sedan tvingats till återvändande. Här har personerna som befunnit sig i exil inte haft något val om de ville återvända. Hennes sammanfattning av studien är att fd. flyktingar behöver få äga rätten att säga "nej" för att uppnå ett gott liv i sitt gamla hemland. De som återvänder har dessutom ett större behov än andra bosatta i landet av att få känna säkerhet i ursprungslandet. Detta eftersom man har utvecklat en trygghet i det nya landet med nya vanor, andra ekonomiska förhållanden och materialism. Resultatet visar att det kan vara svårt att tvingas tillbaka till det man hade innan exilen om man har blivit van vid ett annat liv. Om man däremot får välja hur man vill göra är det ett eget beslut som grundar sig på eget val vilket medför att man möter hinder eller svårigheter på ett bättre sätt.

På Migrationsverkets hemsida fanns en hänvisning (090601) till en magisteruppsats om återvandring skriven av Joakim Björkman, 2007 med titeln *Sverige och återvandringen - föreställningar kring återvandringen i 1990- talets Sverige*. Han har fokuserat på att förstå återvandringens tankegångar under 1990- talets Sverige. I hans studie kommer han fram till att återvandring ses som ett viktigt steg i den migrationspolitik som började föras på 90-talet. Återvandringen har tidigare (70- talet) i Sverige setts som något som stod i kontrast mot de tidigare värderingar som fanns inom integrationspolitiken. Samhället skulle ta hand om de som behöver Sveriges beskydd genom att inte uppmuntra till en återflytt. Björkman (2007) menar att det har skett en värderingsförskjutning i detta avseende. På 90- talet ändras denna syn och Björkman tar upp det faktum att Sverige, men också övriga Europa, stod då inför ett massivt tryck av migration vilket kan ha lett till migrationspolitikens förändrade syn. Myndigheter har numera en positiv syn på återvandring. Man har större kunskap om migranternas önskan men också om återvandringens dilemma. En återflytt kan många

gångar innebära ett lika stort steg som när man lämnade hemlandet och integrerades i värdlandet, särskilt om vistelsen i värdlandet varat under lång tid. I Regeringspropositionen 1996/97:111 beskriver man hur grunderna för migrationspolitiken framhåller vikten av att återvandring inte får uppfattas som en påtryckning mot dem som har fått permanent uppehållstillstånd (PUT). Möjligheten att återvändra bör uppfattas som ett aktivt och positivt inslag i migrationspolitiken (Prop 1996/97:111).

5. TEORI

Studiens teoretiska utgångspunkt är *Martin Bubers dialogfilosofi*. Denna teori beskriver hur de mellanmännsliga relationerna främjas och uppstår samt hur äkta möten blir till. Studien definierar socialt stöd enligt *House* (1981).

5.1 Bubers Dialogfilosofi

Martin Buber levde mellan åren 1878 till 1965. Joachim Israel (1992) beskriver i sin bok om Bubers dialogfilosofi hur Martin Buber förenade tre kulturer, vilka är följande; den östjudiska vilken han växte upp i, den tyska där han studerade och verkade och slutligen den hebreiska kulturen i det dåvarande Palestina som 1948 blev den grundade staten Israel, och som han aktivt tog del av och influerade från 1938. Dessa tre kulturer inspirerade Buber att använda sig av den gemensamma humanismen som han djupt förankrade i sina teorier om genuina möten mellan människor (Ibid).

Martin Buber skriver själv i sin bok *det mellanmännsliga* (1995) att det finns skillnader i hur vi tar oss an möten mellan människor. Han menar att även en medmänsklig attityd kan bli till slentrian i vardagslivets jäkt och han påpekar betydelsen av *äktheten* i möten. För att människor skall komma varandra närmre krävs det äkthet i dialogen. Här handlar det inte om antal möten. Problemet har sin grund i skillnaden mellan det som är och det som synes vara. Han menar att människor ofta oroar sig för vad de gör för intryck på andra och han beskriver människan på två sätt:

- 1) Såsom en människa som lever utifrån sitt väsen och låter sitt liv bestämmas utifrån vem man är.
- 2) En människa som lever utifrån bilden av vem man vill att andra skall uppfatta att man är, man låter sitt liv bestämmas av den bild man skapat och bilden man vill upprätthålla.

Att leva utifrån sitt väsen menar Buber är svårt, men inte omöjligt. Om inte äktheten i det mellanmännsliga mötet kan uppstå finns heller ingen mänsklighet. Det blir det mellanmännsligas kris. Buber (1995) tar upp begreppet *sanning* och menar att sanningen inom det mellanmännsligas område betyder att människor delar med sig av varandra som sådana de är. Inte sådan som man vill verka i någon annans ögon, inte sådan man vill verka vara för sig själv utan sådan man verkligen är innerst inne i sitt väsen. Han menar också att det inte handlar om att ge sig hän till någon utan mer om att erbjuda den andre att dela tillvaron. Det krävs en acceptans av varandra som jämlika individer med samma rättigheter och skyldigheter för att ett "jag" skall kunna utvecklas till det "jag" som finns i mitt väsen.

Det krävs mod att stå emot det man vill ge sken av för att visa sitt innersta väsen och det är ingen lätt sak. Men detta menar Buber (1995) inte är statiskt, utan en process som ständigt är föränderlig och man kämpar aldrig förgäves. Ju äldre man blir desto segare skal kan man få, och man kan få intryck av att äldre personer besitter egenskaper som är ofrånkomliga, men intrycket är falskt för det går att hitta in till *väsensmänniskan* oavsett ålder. Motsatsen till *väsensmänniskan* är *bildmänniskan*.

Mötet mellan människor – det mellanmänskliga, formar oss som individer. Martin Buber påpekar att människor kan närma sig varandra på olika sätt, antingen som grundordsparet *Jag - Du* vilket är subjekt till subjekt, eller grundordsparet *Jag - Det* vilket innebär subjekt till objekt (Israel 1992)

Buber (1990) menar att Jaget framträder som den person man verkligen är och att man blir medveten om sig själv i grundordet *Jag - Du*, detta medan man relaterar till andra personer. Han gör skillnad i begreppen *individ* och *person*. Personen säger ”jag är” och individen uttalar om sig själv ”sådan är jag”. Personen ser sitt verkliga jag, men individen befattar sig med attribut som ”min” – ”min art, mitt skapande eller mina saker”. Personen tar del av verkligheten och är öppen mot det som är annorlunda. Alltså är det när man i relation till andra visar sitt verkliga jag som ett äkta möte uppstår och jaget blir till. Men Buber (Ibid) menar också att vi behöver *Jag - Det* relationer eftersom en människa skapar erfarenheter och det är erfarenheterna som tillhör detta grundordspår. Han beskriver det som att *Jag- Det* är alla de tankar och känslor vi har, att jag har en föreställning om något, jag känner, jag ser, jag betraktar och jag tänker. Den som uttalar ”Du” har inte någon baktanke eller föreställning, det finns inte något utom relationen. *Jag – Det* skapar världen som erfarenhet. *Jag – Du* skapar relationens värld förutsättningslöst (Ibid).

Hur vi ser på varandra och hur en människa ser på sig själv, får effekt på hur möten mellan människor blir. Buber (1995) tar upp i sitt verk *Det mellanmänskliga*, skillnaden mellan det sociala och det mellanmänskliga. Sociala fenomen är när människor i en grupp har gemensamma erfarenheter och reaktioner, man innefattas av en gemensam existens. Inom gruppen måste det inte nödvändigtvis uppstå personliga relationer. Att man tillhör en grupp betyder alltså inte att jag utvecklar en *väsens relation* med någon grupp medlem. Gruppen stärks snarare av det kollektiva och tränger undan det som är personligt. Det mellanmänskliga, menar Buber trängs undan mer och mer för det kollektiva och den gemensamma prestationen blir i fokus till det mellanmänskligas nackdel. Det mellanmänskliga blir sekundärt.

Ett äkta möte mellan människor beskriver Buber på följande sätt:

”Att var och en av de båda blir medveten om den andre och därför förhåller sig så till honom att han icke behandlar honom som ett objekt, utan som partner i ett livsskeende – det må så vara en boxningsmatch”
(Martin Buber, *Det mellanmänskliga* 1995 s. 23).

Han menar här att det avgörande för ett mellanmänskligt möte är om jag ser på den andre som ett subjekt och inte som ett objekt. Och det behöver dessutom vara ömsesidigt, ett levande samspel mellan två personer, det som är verkligt *mellan* dem. Det man tänker innerst inne, menar Buber (1995) kommer fram i samspelet i ett verkligt möte och en uppriktig dialog.

Det vi alltför ofta kallar för samtal borde egentligen benämnas för ”prat” (Buber 1995). Vanligtvis talar inte människor varken *till* varandra eller *med* varandra. Vad menar Buber med detta? Jo han menar att även om vi kanske är vända mot varandra så talar vi ändå förbi varandra, den andres inre liv är dennes ensak och aldrig min. Men vi kan öva oss i att föra äkta samtal. Att man inser att just denna människa framför mig är unik *på grund av* hennes

”väsen”. Hennes existens är av ett annat slag, just därför är hon annorlunda än jag. Jag accepterar henne uppriktigt och riktar mina ord just till henne. Man behöver inte ha samma åsikter, men jag accepterar den andres åsikter. Visst kan det bero på den andre personen om ett äkta samtal skall uppstå, men Buber tror att om den ene parten verkligen har mött den andre och man tilltror den andre samtalspartnern så handlar den andre likadant. Att bli till fullo medveten om vem en människa verkligen är handlar åter igen om att se hennes yttranden, handlingar och förhållningssätt som hennes unika väsen och inte göra henne till föremål för mina funderingar och iakttagelser, att inte göra henne till ett objekt (Ibid).

Viktiga begrepp som Buber också tar upp är att *påtvinga* och att *frigöra* (Buber 1995). I alla situationer där vi har med varandra att göra kan man märka dessa attityder. Begreppet att *påtvinga* står i vägen för att en mellanmännisklig relation skall uppstå. Begreppet *frigöra* menar Buber främjar ett mellanmänniskligt möte. En person som vill påtvinga den andre sin egen åsikt och attityd accepterar inte den andre som närvarande och unik. Ingen av parterna i ett samtal får påtvinga, eller ens ha en önskan om att vilja påtvinga den andre sig själv eller sitt eget. Buber tänker att inom varje människa finns en bestämmelse om vem man är, sitt innersta väsen, och det är detta man skall bistå varandra med att finna. Det mellanmänniskliga finns i det äkta samtalet, i dialog med människor där vi också har makt att bistå den andre att *bli sig själv*.

Språket har också betydelse för hur relationer kan uppstå. En person behöver kunna yttra det den känner att den har inom sig och som behöver bli sagt. Personen bör inte undanhålla något och i en tillitsfull atmosfär kan det vara möjligt att uttrycka det man har på hjärtat. Buber (1995) menar inte att man förbehållslöst pratar på. Man kan också vara tystlåten, men man bör inte dra sig undan och negligera det man vill säga. Ett äkta samtal kan inte disponeras i förväg, man kan inte förutsäga vad som kommer att sägas eller arrangera ett samtal i förväg. Det äkta samtalet kräver att en dialog förs på lika villkor. Buber betraktar inte människan som en passiv mottagare av sinnesupplevelser, utan människan formar dynamiskt sin livsvärld som präglas av relationer och detta görs med hjälp av språket (Israel 1992).

Alltså för att det mellanmänniskliga skall uppstå krävs:

- Att inget nedbrytande ”sken” insmyger sig i mötet mellan två människor, utan att man är den man är och man ser den andres inre. Man skall inte ge sken av att vara någon annan varken inför sig själv eller inför den andre
- Det krävs också att var och en av personerna talar med varandra och mot varandra och menar det som sägs samt accepterar den andre sådan hon är, med dess åsikter och funderingar. Det förutsätter att man är närvarande här och nu.
- Ingen av parterna får påtvinga något av sitt eget eller sig själv till den andre. Man skall hjälpa den andre att frigöra egna åsikter och bidra till att väcka liv hos den andres innersta väsen. Detta genom att acceptera den andre för vilken hon är innerst inne.

Av särskild relevans för denna studie är begreppen *äkthet i möten*, *mellanmänniskliga relationer*, *bistå* varandra att bli sig själva genom *dialoger*, *språket*, *äka samtal*, *jag – du*, *jag – det* relation samt *väsensmänniskan* och *bildmänniskan* - den man är innerst inne eller den bild man vill utge sig för att vara.

5.2 Stöd

I studien växte begreppet ”stöd” fram genom syftet och frågeställningarna. Alla personer som befinner sig i olika former av svårigheter är beroende av stöd. Det är ett naturligt begrepp att använda sig av när man studerar migration. House (1981) har i en studie undersökt och beskrivit samband mellan hälsoproblem och socialt stöd. Socialt stöd är något som House (1981) delar in i fyra kategorier:

Emotionellt stöd vilket innebär den uppskattning man känner från andra, tillgivenhet, tillit, omtanke och lyssnande.

Värderande stöd, vilket menas bekräftande, den återkoppling man får och den sociala jämförelsen.

Informativt stöd, de råd, förslag, direktiv och den information man får.

Instrumentellt stöd vilket menas stöd i form av pengar, arbete, tid samt förändring av miljö.

Detta är de fyra typer av stöd en person får. Men det kan också skilja vem som ger stödet, alltså vem stödgivaren är. Här räknar House upp nio olika stödgivare vilka är följande:

1. *Maka/make eller partner*
2. *Andra släktingar*
3. *Vän eller vänner*
4. *Grannar*
5. *Arbetsledare*
6. *Arbetskamrat/er*
7. *Hjälporganisationer*
8. *Självhjälpsgrupper*
9. *Professionella hälso- och välfärdsutövare*

Dessa stödpersoner kan ge *generellt stöd* eller *problemfokuserat stöd*. Olika stödkällor och olika typer av socialt stöd samverkar och kan överlappa varandra beroende på situation. Stöd kan ges knutet till personers allmänna välbefinnande eller knutet till arbetsplatsen eller en specifik situation. Det upplevda stödet en person får är ett *subjektivt stöd*. Stödet som observeras i en situation blir det *objektiva stödet* (House 1981).

För denna studie var det relevant att ta reda på hur det subjektiva stödet sett ut. Vilken typ av stöd har informanterna tagit emot eller ansett varit bristande. Av intresse har också varit att se varifrån stödet har kommit samt om det har varit generellt eller problemfokuserat stöd. Detta för att ge svar på en av frågeställningarna i studien.

6. METOD

Studien har genomförts med en deduktiv kvalitativ strategi då den utgått från begrepp och teori innan undersökningen påbörjades. I kvalitativ forskning är man främst ute efter att finna mönster eller ett visst fenomenens kvalitet (Larsson, Lilja & Mannheimer, 2005). Studien har genomförts med kvalitativ forskningsmetod i form av djupintervjuer med chilenska flyktingar som har återvandrat till Chile efter att ha varit bosatta i Sverige. En kvalitativ forskning ansågs nödvändig då det valda forskningsområdet krävde djupa svar för att komma fram till ett rättvist resultat. Studien var inte intresserad av kvantifierbar kunskap (Kvale, Brinkmann 2009). När en kvalitativ undersökning görs möjliggör det för forskaren att ta del av den studerade individens inre livsvärld så som den upplevs av den intervjuade informanten (Ibid). En utgångspunkt med studien var att via empati försöka förstå den andres upplevelser och känslor (Larsson m fl 2005). Studien bygger på informanternas världsbild, upplevelser och verklighetsuppfattning.

6.1 Intervjuerna

En halvstrukturerad livsvärldsintervju är enligt Kvale och Brinkmann (2009) en planerad, men flexibel intervjuform. Syftet är att få beskrivningar från intervjupersonernas livsvärld där forskaren använder samtalsformen för att få fram muntliga uppgifter, skildringar eller förståelse (Widerberg 2002). Intervjustrategin i denna studie utgick från en allmän intervjuguide med teman och frågeområden kopplade till frågeställningarna samt syftet. Detta för att få ta del av informanternas livsvärld. Svaren kan då beskrivas mer i detalj med informanternas egna beskrivningar av fenomen som berörs (Larsson m fl 2005). Kvale (1997) beskriver vikten av att förstå innebörden av den intervjuades svar. Detta kan ibland betyda att man behöver ”läsa mellan raderna”. Man bör ”skicka tillbaka” det man uppfattat genom att fråga om man har uppfattat fenomenet/känslan rätt. Om en forskningsintervju genomförs på ett väl genomfört sätt kan den uppfattas som en givande och positiv erfarenhet för den intervjuade där både intervjuaren och den intervjuade får nya insikter (Ibid). Då jag använt en allmän intervju guide behövde frågorna inte vara ställda i en speciell ordning och innebära en exakt likadan formulering av frågorna. Intervjuguiden fungerade därför som en checklista över vilka frågeområden och teman som var viktiga att beröra (Larsson m fl 2005). Vid intervjutillfällena användes teknisk utrustning såsom dator eller Mp3-spelare för att spela in intervjuerna. Längden på intervjuerna varierade mellan 50 min och upp till två och en halv timme. De varierade längderna berodde på hur mycket informanten ville berätta. Efter intervjuerna transkriberades innehållet till talspråk. Intervjuerna skedde på svenska. En intervju var blandad på svenska och engelska och i det fallet översattes fritt till svenska i samband med transkriberingen av intervjun. I resultatet används citat från intervjuerna. Citaten har ibland kortats ner eller förenklats genom att ta bort extra ord. Om det förekommer text inom parantes är det en beskrivning av stämning eller en förklaring till det de säger. Detta har gjorts för att tydliggöra för läsaren.

6.2 Urval

Undersökningen inleddes med att en informant med kunskapsområdet presenterade ett namn på en person som valt att återmigra. I och med denna nyckelperson framkom fler namn.

Detta urval av intervjupersoner är ett så kallat *snöbollsurval*. Med denna metod krävs det att man är tydlig med vilket urval av personer man vill ha med i sin studie (Larsson m fl 2005). Denna studie behövde informanter som hade valt frivilligt att återvända till Chile. Kontakt skedde via e-post med flera personer som skulle kunna ingå i studien eller som eventuellt kunde delge namn på återmigranter. Innan resan till Chile var fyra personer villiga att ställa upp på intervjuer. En av informanterna hade familj som var positivt inställda till att vara med i undersökningen. En dotter var född i Sverige och hon har därför inte upplevt Sverige tur och retur, men trots det hade hon mycket tankar och känslor om hur hon blev förberedd att flytta till Chile. En intervju skedde därför med henne och behandlade upplevelsen att få möta Chile, vilket skulle kunna liknas vid ett återseende eftersom hon hade blivit uppväxt med berättelser om Chile och därmed var väl förberedd inför en flytt. Det fanns funderingar på om hon egentligen inte skulle ingå i studien, men för studiens helhet ansågs hennes tankar och upplevelser betydelsefulla på så vis att de bekräftade hennes föräldrars beskrivningar. Detta höjde reliabiliteten. Utöver denna dotter har intervjuer skett med sex personer som alla har kommit till Sverige efter att ha bott och vuxit upp i Chile. En man kom till Sverige som 16-åring och anhörig till sin pappa som hade kommit tre år tidigare som flykting. De övriga fem personerna kom till Sverige som flyktingar i vuxen ålder. Tre av informanterna kontaktades på plats i Chile och var positiva till att bli intervjuade. Två av dessa tre hade blivit förberedda via bekanta.

6.3 Etiska överväganden

En forskningsrapport som publiceras väcker en hel del moraliska frågor (Kvale, Brinkmann 2009). Vetenskapsrådets etikkommitté har i sin rapport från 2007 (<http://www.vr.se>) gett aktuella riktlinjer för hantering av integritetskänsligt material. *Sekretess, tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet* är fyra områden som forskaren behöver hantera. I rapporten (2007) beskrivs att sekretess och tystnadsplikt är närbesläktat. I denna studie har sekretess och tystnadsplikt beaktats. De intervjuades svar har förvarats utom räckhåll för andra än författaren till denna uppsats. Empirin kommer att förstöras efter att denna studie är avslutad. Anonymitet brukar vara en förutsättning för att en studie skall bli godkänd. I denna studie användes fingerade namn. Det var en informant som var positiv till att hans riktiga namn användes, men alla behandlades under liknande förutsättningar samt att det redan i förväg var bestämt att anonymitet skulle råda. Det informerades att inga namn skulle gå att spåra. Vidare står det i rapporten (Ibid) att konfidentialitet är något som forskare behöver ta hänsyn till. Konfidentialitet har följts i och med att informanternas svar inte kommer rapporteras vidare utan endast användas i denna undersökning. Jag bedömer att jag har följt dessa fyra kriterier som vetenskapsrådet publicerat.

Före intervjuerna fick informanterna ett skriftligt avtal där etiska överväganden beskrevs och hur intervjuerna skulle användas. Det gavs tillfälle för informanterna att ställa frågor före intervjun om det fanns något som var oklart. De fick information om att fingerade namn skulle användas för att värna om deras anonymitet (Kvale, Brinkmann 2009). De fick även information före intervjun om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan ta tillbaka sitt medgivande till att medverka i undersökningen. De fick även veta att de inte behövde ge någon förklaring om det fanns frågor som de inte ville svara på (Larsson m fl 2005). Vid några tillfällen under en intervju var det en informant som valde att inte svara på vissa frågor. De frågor som inte besvarades var inte av den karaktär att de ansågs viktiga för studiens reliabilitet. Däremot upplevdes det positivt att personen kände förtroende i

intervjusituationen och därmed kunde uttrycka sina känslor när vi närmade oss ett specifikt område som informanten inte ville närma sig. Före intervjuerna förklarades syftet med uppsatsen mer tydligt och det lämnades öppet för informanten att ställa frågor om undersökningen.

6.4 Analysmetod

Analysarbetet i en kvalitativ forskning börjar redan vid intervjutillfället (Kvale 1997). Även under behandlingen av empirin sker analys av materialet. Intervjuerna transkriberades och empirin delades in i kategorier och teman. Denna analys strategi är *meningskategorisering* (Larsson m fl 2005). Långa uttalanden kan förkortas till kategorier för att ge en mer överskådlig beskrivning av datainnehållet, vilket förenklar analysarbetet i omfattande intervjuer (Kvale, Brinkmann 2009) Studien har haft för avsikt att finna olika mönster och betydelsefulla kopplingar mellan de beskrivningar som återfinns i datamaterialet. Fokus har funnits på specifika teman som varit kopplade till studiens syfte och frågeställningar. I uppsatsen har det funnits för avsikt att ge täta och rika beskrivningar hur empirin ser ut, vilket bildar *en solid databas*, så att läsaren kan följa hur materialet analyserats för att därigenom ge läsaren möjlighet att göra sina egna analyser (Larsson m fl 2005). Uppsatsen har en deduktiv ansats genom att genomlysas data mot de begrepp och den teori som valts att utgå ifrån och på så sätt tolka vad empirin säger mig utifrån det valda perspektivet. När materialet sammanställts har det varit av stor vikt att redogöra tydligt för den centrala resultatbilden. Materialet har systematiskt och noggrant genomgåts vid flera upprepade tillfällen. Detta för att se om det funnits nya fynd i materialet, för att pröva kategoriseringar och se om tolkningar har gjorts på ett korrekt sätt. Detta har krävts för att se om uppsatsen verkligen reflekterar det som den ämnade undersöka (Ibid).

6.5 Förförståelse

Förförståelse är den uppfattning som en person har om ett fenomen och är en viktig förutsättning för att personer skall kunna förstå sin omvärld (Holme, Solvang 1997). Människan kan inte möta tillvaron objektivt eftersom hennes agerande alltid är influerat av det sammanhang hon lever och utvecklas i. Det finns därför ett samband mellan det som ska tydas, förförståelsen och sammanhanget det ska tolkas i (Gilje, Grimen 2007). Min förförståelse om invandrades/flyktingars situation grundar sig delvis i de personer jag kommit i kontakt med under min praktik då jag fick möjlighet att praktisera som kurator, samt på det arbete jag har inom boendeverksamheter i kommunens regi. Situationen med arbete har tex känts svår, kanske på grund av att många saknar fördjupade kunskaper i det svenska språket, vilket kan leda till missförstånd. Missförstånd mellan mig och en del av migranterna har uppkommit i all välmening, på grund av att det är svårt att förstå varandra. Genom dem jag har pratat med har jag förstått migranternas upplevda svårigheter att anpassa sig till det svenska systemet, språket och människornas beteenden. Den bild jag har fått har dessutom varit att det finns skillnader i attityd och ålder. Jag har fått intrycket att den yngre generationen har lättare att anpassa sig, vilket man kan ana beror på att de har upplevt det lättare att lära sig språket och kanske upprättat fler relationer med personer i Sverige. Mina kunskaper inom ämnet återvandring är nypålästa då jag inte har personliga erfarenheter av invandring, migration eller flyktingskap. Intresse för ämnet har väckts då jag har mött personer med släktingar som har återvandrat. Men en människas förförståelse är grundad på

alla upplevelser och möten. Man ställs inför en mängd förhållanden och situationer som påminner om varandra, vilket gör att man alltid bär på förväntningar, antaganden och tolkningar. Därför har man alltid en viss förförståelse och grundar sina antaganden utifrån liknande erfarenheter och jag, precis som vi alla, bär på en generaliserad erfarenhetskunskap (Thomassen 2007).

6.6 Avgränsningar

När det bestämdes vilket ämne som skulle behandlas i denna uppsats fanns det tankar på att dessutom ta reda på hur personer som också valt att stanna kvar i Sverige resonerat. Vilka faktorer som var mest bidragande för deras beslut att stanna, samt hur man i Sverige på bästa sätt kan hjälpa dessa. Det hade också varit intressant att ta reda på om det skiljer sig hur man resonerar beroende på vilket ursprungsland man kommer ifrån. För att inte göra denna studie för omfattande måste funderingarna begränsas. Mottagandet och upplevelserna av att återse sitt hemland är det som är i fokus för denna studie och därför görs en del avgränsningar kring flyktingarnas upplevelser av Sverige och den hjälp och stöd de varit i behov av när de bodde i Sverige. Med utgångspunkt från studiens frågeställningar har denna studie valt att fokusera på upplevelserna av mötet med Chile och detta utifrån individen, inte klass eller kön.

6.7 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Validitet

Med *Validitet* menas att man har mätt det man avsåg att mäta (Svenning 2003). I en kvalitativ undersökning behöver man ställa sig frågan om metoden undersöker vad den avsåg att undersöka (Kvale, Brinkmann 2009). Således behöver intervju frågorna utformas på det sätt att de fångar in det undersökningen avsett att fånga in (Larsson m fl 2005). Det är ett komplext samband mellan intervjufrågor, intervjuaren och den som blir intervjuad. Det kan vara komplicerade frågeställningar eller otydliga formuleringar av frågor och det kan hända att det är svårt för informanten att komma ihåg eller ärligt beskriva händelser som kan vara känsliga (Svenning 2003). Vid en deduktiv inriktning av en studie kan validiteten bli högre än om man utgår induktivt, pga att man i förväg har begrepp som man avser att undersöka (Larsson m fl 2005). Under intervjuerna i denna studie fanns det tid att omformulera frågor som inte upplevdes tydliga och det fanns utrymme att fråga om de förstod frågan. En särskild noggrannhet med att ställa om frågor om de inte förstod gjordes. Validiteten höjs av att man spelar in intervjuerna, noggrant transkriberar och lyssnar på intervjuerna flera gånger. Detta har gjorts i denna studie för att vara säker på att innehållet i empirin har tolkats på rätt sätt. I empirin finns material som visar att de intervjuade antas ha svarat på syfte och frågeställningar som studien avsåg undersöka.

Reliabilitet

Reliabilitet syftar på tillförlitligheten i en studie. En kvalitativ metod ger automatiskt en svagare reliabilitet då resultaten inte är generaliserbara. Svenning (2003) beskriver hur man kan höja en undersöknings reliabilitet. Detta genom att använda sig av klara definitioner och närma sig frågorna från flera olika håll för att ringa in den specifika känslan eller upplevelsen (Ibid). I denna undersökning skulle de *mellanmänskliga relationerna* undersökas, vilket var ett begrepp som var i behov av att förklaras för informanterna. Även begreppen *äkta möten*

och *stöd* behövde beskrivas mer utförligt för att undvika missförstånd från informanternas sida. Informanterna hade inga invändningar mot hur begreppen användes när ordens innebörd kortfattat hade beskrivits. Därmed kunde de svara på frågorna och beskriva sina känslor kring dessa fenomen. Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant i talspråk. Denna process gör att reliabiliteten höjs. Genom att låta de intervjuade godkänna sina intervjuer i efterhand blir svaren också mer tillförlitliga. Jag har låtit de intervjuade få möjlighet att godkänna sina intervjuer i efterhand. Det är dock inte alla som har återkommit med svar. Fyra av de sju intervjuade har återkommit med svar och godkänt sina intervjuer. Informanterna skulle svara på frågor som upplevdes för många år sedan. Detta sänker också reliabiliteten eftersom minnen kan förändras efterhand. Även språket kan vara en bidragande faktor till att reliabiliteten sänks. En del av informanterna hade inte talat svenska på många år. Men de talade alla bra svenska och det upplevdes inte som något hinder. Faktum kvarstår att det kan ha varit svårare för en del av dem att uttrycka sig på svenska än det hade varit på spanska.

Generalisering

Denna studie avser inte att generalisera utan söker kvalitativ kunskap för att erhålla nyanserade beskrivningar av specifika händelser och är därför inte ute efter allmänna åsikter (Kvale, Brinkmann 2009). Studien är mer exemplifierande än generaliserande (Svenning, 2003) Möjligheten att generalisera resultaten i en kvalitativ studie är begränsade och ytterst små på grund av det lilla urvalet (Larsson m fl 2005). I en kvalitativ studie är man oftast inte ute efter att generalisera utan man vill upptäcka mönster eller nya vinklar av problemområdet - man vill förstå informanternas livsvärld (Kvale, Brinkmann 2009).

6.8 Metoddiskussion

Studiens syfte och frågeställningar styrde metodval. En kvantitativ metod var inte relevant för denna studie eftersom det inte funnits möjlighet att fråga informanterna följdfrågor. Syfte och frågeställning styrde teori val. Teori val sattes tidigt i processen. Att valet föll på dessa handlade till stor del om en önskan att lära känna nya teorier. Undersökningen har utgått deduktivt vilket också kan ifrågasättas. En induktiv ingång hade varit mer explorativ. Efter intervjutillfällena har det funnits tid för reflektion. Tankar och känslor som uppkommit under intervjun har skrivits ner för att vara behjälpligt under analysarbetet. Det har upplevts som en nackdel med att vara ensam författare vid vissa tillfällen. Vid intervjutillfällena hade det funnits fördelar med två intervjuare som kunde koncentrera sig på svar och följdfrågor. Även vid analysen hade det funnits fördelar att vara två. Det hade varit bra att ha någon att diskutera med. I denna undersökning återges berättelser och upplevelser som ägt rum för många år sedan vilket kan ifrågasättas. Minnen försvagas eller förstärkas vilket påverkar studiens resultat. Man kan även ifrågasätta varför jag valde att ta med dotterns intervju i resultatet eftersom hon inte tillhör urvalet fullständigt. Då jag resonerat kring detta har jag kommit fram till att hennes medverkan inte förändrar resultat och analys utan snarare förstärker det.

7. RESULTAT/ANALYS

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka och beskriva chilenaers upplevelser av att återvända till sitt hemland. Speciellt fokus har funnits på upplevelser av mellanmänniska relationer och dess betydelse för återvändningsprocessen. För att uppnå syftet söktes svaren på tre frågeställningar. I kap 7 redogörs resultat och analys i underrubriker/teman.

Under 7.1 presenteras deltagarna i studien.

Under 7.2 – 7.4 besvaras frågeställningen *vilka anledningar som påverkar beslutet att återvända*.

7.5 svarar på frågeställningen *vilket stöd som flyktingen anser vara viktigt från Sveriges håll samt från Chiles håll när man återvänder och åter skall integreras i Chile*.

7.6 besvarar frågeställningen om *hur den före detta flyktingen upplever mötet med det chilenska samhället när denne är tillbaka i sitt hemland samt hur de mellanmänniska relationerna upplevs i Chile*.

7.1 Presentation av deltagarna i studien

Detta kapitel finns med för att ge en bakgrund till vilka personerna är samt hur de levde i Sverige. Avsikten har varit att ge en beskrivande bild av informanternas situation.

Presentationen gör att läsaren kan få en bild av:

- 1) varför informanten kom till Sverige
- 2) hur det upplevdes att lämna Chile
- 3) ålder när de kom till Sverige och vilket år de återvände till Chile
- 4) familjesituation
- 5) vissa erfarenheter gjorda i Sverige
- 6) sysselsättning i nutid

Cristian kom till Sverige som politisk flykting i juli 1974, 21 år gammal efter att ha levt undandömd i Chile under flera månader. Tanken var att han skulle ta sig till Mexiko, men det var omöjligt för honom att ta sig in i Mexikos ambassad och han hamnade under svenskt beskydd. Cristian ville inte lämna Chile, men insåg vilka risker han löpte om han hade stannat kvar. Han beskriver att det var ambivalenta känslor eftersom han inte ville lämna, men eftersom han inte varit utanför Chiles gränser och tyckte han att det skulle bli ett äventyr. Hans nuvarande fru som då var hans flickvän kom några månader efter honom. När han kom till Sverige visste han inte mycket om landet annat än att Stockholm var huvudstaden. Han hamnade i Alvesta på en flyktingförläggning och tyckte att det var genomgående bra bemötande. Cristian hade arbete och sysselsättning hela tiden när han bodde i Sverige. Han trodde att de skulle kunna återvända inom ett år. Efter ca tre år gav han upp hoppet om att återvända men hans fru pratade ofta om Chile. Hans föräldrar och syster bosatte sig i Sverige efter det att han hade bosatt sig där. Nu bor endast hans syster kvar. Cristians frus familj har

bott i Chile under alla år. Han och hans fru har fått tre barn. De återvände till Chile 1994, efter drygt 20 år i Sverige. Deras barn var vid tillfället för återflytten 18 år samt tvillingar på 14 år. Cristian tror inte att de hade återvänt om han inte hade fått ett bra jobberbjudande. Han trivs mycket bra med sitt arbete och har i arbetet kontakt med Sverige. Hans fru är lärare och fick också arbete utan svårigheter i Chile. Cristian och hans familj är bosatta i en storstad. Intervjun med Cristian skedde på hans arbetsplats.

Claudia kom till Sverige som politisk flykting när hon var 29 år tillsammans med två söner 5 och 6 år gamla. Hennes make, 31 år vid tidpunkten hade utsatts för tortyr i Chile och led av dessa skador när han kom till Sverige. De anlände med en månads mellanrum. Hon och pojkarna kom en månad efter maken, i juni 1974. Claudia var tacksam för att hon kunde lämna Chile och var besluten att de skulle klara sig bra i det nya landet. Hennes man avled 37 års ålder. Hon gifte om sig med en svensk man men det slutade så småningom i skilsmässa. Claudia valde att återvända till Chile 1997. Hennes båda pojkar bor kvar i Sverige, men en av sönerna studerar just nu vid ett Universitet i Chile. Hennes inkomst kommer från Sverige i form av sjukbidrag. Hon bodde 23 år i Sverige och arbetade som lärare, vilket hon trivdes med. Numera bor Claudia i en medelstor stad samt har ett sommarställe på landsbygden där hon försöker tillbringa sin tid under sommarhalvåret. Claudia intervjuades hos hennes grannar på landsbygden nära hennes sommarställe.

Pablo och Ana var ett par när Pablo flydde från Chile. Han var vid det tillfället 21 år och kom till Sverige i december 1975. Han beskriver sig som en ung, engagerad facklig ledare som kom till Sverige som flykting genom Förenta Nationerna. Han har en bror som försvann i militärkuppen och en annan bror som satt fängslad. När Pablo flydde kände han att han lämnade familj och vänner bakom sig. Han kände också att han fick lämna bakom sig alla planer han hade inför framtiden i Chile. När han kom till Sverige i december 1975 visste han ingenting om landet och hade på sig tunna sommarkläder då han kom från Costa Rica där han hade mellanlandat i 10 månader. Han utbildade sig så småningom inom jordbruk och sociologi och hade flera olika arbeten, vilka han trivdes med. Till en början var Pablo mycket engagerad inom politiken. Han och hans fru hade ett stort umgänge av chilensare och andra latinamerikaner. Under en period reste han runt i Europa och föreläste om hans tidigare upplevelser i Chile, hur hans fackliga engagemang uttryckte sig innan han kom till Sverige. Han och hans fru var med och utgav en facklig tidning. Både Ana och Pablo upplevde umgänget med denna grupp latinamerikaner som mycket destruktivt och nedbrytande så de valde att flytta och bryta upp med gruppen och engagemanget. Därigenom upplevde de att det var lättare att fokusera på framtiden och återvändandet till Chile. Pablo var fast besluten om att de skulle återvända till Chile en dag. Han hade en tanke med alla beslut som togs i Sverige, vilket var att de skulle föra dem närmre Chile. Pablo arbetar nu som lärare på Universitetet varvat med konsult arbete till olika projekt, samt utvecklande av egen verksamhet. Pablo bodde drygt 16 år i Sverige. Intervjun skedde i hemmet på landsbygden i södra Chile.

Ana kom till Sverige i juni 1976, 21 år gammal också som politisk flykting. När hon kom till Sverige kände hon att hennes liv hade blivit räddat. Hon trodde att det var till Schweiz hon skulle komma och hon trodde dessutom att det var engelska hon skulle tala i det nya landet "Suecia", vilket ofta förväxlas med "Suisa". Hon lärde sig språket även om hon upplevde det svårt. Hon fick i Sverige bra utbildning och arbete där hon upplevde både bra och dåliga arbetsgivare. Ana arbetade bla. på en fakturaavdelning i många år. Hon arbetade också som

volontär på en kvinnojour. Där fick hon intresset och tankarna att studera till socionom, vilket ledde till högre studier på socialhögskolan. Genom utbildningen hade hon möjlighet att göra del av praktiken i Chile. Familjen bodde då ca 6 månader i Chile 1990 för att känna hur det kändes. Därefter planerade de sin återflytt och återvände 1992. De valde att bosätta sig på landsbygden och flyttade således till ett mindre modernt hus utan elektricitet eller rinnande vatten, men med en stor skogstomt. De bor fortfarande kvar i detta hus, men har byggt ut och moderniserat huset. Ana arbetar som socionom inom familjerätt. När hon och familjen återvände fortsatte hon att studera fördjupade kurser på ett Universitet i Santiago och pendlade under ett år. Hon hade då studielån från CSN. Ana intervjuades i hennes hem i södra Chile

Paula 28 år, (född 1981 i Sverige) är den äldsta flickan till Pablo och Ana. Hon har också en lillasyster som är född 1994 i Chile. Hon har numera en egen familj med sambo och en dotter på ca ett år. Hon har valt att bo i samma stad som sina föräldrar. Paula är utbildad lärare. Hon växte upp i Stockholm, men kom som 10-åring till Chile med sina föräldrar. Hon såg flytten som någonting helt naturligt. Föräldrarna hade hela tiden pratat om Chile och att de en dag skulle flytta tillbaka. De pratade spanska hemma och de förberedde flytten på så sätt att de *inte* skaffade sig saker som höll dem kvar i Sverige. Paula fick tex inga husdjur och de bodde i hyreslägenhet. Föräldrarna berättade för Paula hur bra de skulle få det i Chile och att hon där skulle få husdjur, hästar och vad hon än önskade sig. Dessa löften infriade sig när de väl kom till Chile. För denna flicka blev flytten därför ett förväntansfyllt äventyr. I tonåren blev hon intresserad av Sverige och hade en önskan att komma tillbaka eftersom Sverige kändes som en stor del av henne. De flesta av hennes kusiner på pappans sida bor kvar i Sverige. Hon ville dock inte åka, eftersom hon var osäker på vad en vistelse till Sverige skulle innebära för henne. Det fanns en oro över att ett återseende med Sverige skulle splittra familjen ännu en gång. Hennes största önskan var att leva nära hennes mor, far och syster. Hon känner fortfarande likadant. Tanken att åka till Sverige för ett halvår med sin dotter och sambo finns där, men hon vet nu att om hon skulle tycka om Sverige så skulle det aldrig innebära att hon skulle stanna kvar där eftersom hon nu känner starka rötter i Chile. Paula intervjuades i hennes föräldrars hem.

Juan kom till Sverige som flykting barn, 16 år gammal 1978. Hans far hade flytt till Sverige 1975. Juan bodde då tillsammans med sin syster och mamma. Föräldrarna var skiljda. Juan upplevde saknad av sin pappa och kände att han behövde sin pappa. I mars 1978 kom Juan ensam till Sverige för att till en början bo tillsammans med sin far. När han lämnade Chile var han som han själv beskriver sig; äventyrslysten och tyckte det var spännande att se en annan del av världen. Han bodde i Sverige till mars 1991, i totalt 13 år. Han har därefter kommit tillbaka och hälsat på, bl.a. en gång då han stannade i över ett år. Han lever nu med sin sambo och deras två flickor, tvillingar på 8 år. Han utbildade sig främst i Chile, men har också gått kurser på Universitetet i Sverige. När han kom tillbaka till Chile hade han ekonomiskt stöd i form av CSN i fem år från Sverige. Han utbildade sig först till journalist och senare en kompletterande utbildning till lärare. Han arbetar som lärare och trivs mycket bra med det. Familjen bor i en medelstor stad. Juan intervjuades i hans hem.

Maria kom till Sverige 1986 och var då 26 år. Hon berättar att hon kom till Göteborg som flykting. Det var ett beslut hon själv tog, men hon fick hjälp från sin bror som var bosatt i Sverige sedan flera år tillbaka. Hon förklarar att det var den chilenska regimen som gjorde att hon behövde fly. Chilensarna hade inga rättigheter och Maria berättar att hon ibland behövde

leva gömd och dessutom aldrig vågade yttra vad hon tyckte om Chiles myndigheter. Man kan tro att diktaturen var som värst i början av de 16 år den varade, men Maria säger att även efter 13 år av diktatur upplevde hon fortfarande rädsla. Hon var lättad över att lämna Chile. Hon trivdes bra i Sverige och hade vänner och arbete hon trivdes med. Till en början bestod hennes vänner främst av personer som var i liknande situation som henne och som framförallt kom från Chile. Men efterhand som hon lärde sig språket kände hon att hon fick svenska vänner. Maria återvände 2007 alltså efter drygt 21 år i Sverige och är den person av intervjupersonerna som återvände senast. Hennes nuvarande sysselsättning är att vara hemma och ta hand om hennes mor i deras gemensamma hem som hon även delar ekonomi med. Försörjningen kommer i form av hennes mors pension. En bror bor också i huset. Maria bor i en storstad och intervjun skedde i deras hem.

Sammanfattning av *Deltagarna i studien*

Cristian bodde i Sverige åren 1974 – 1994.

Claudia bodde i Sverige mellan åren 1974 – 1997.

Pablo bodde i Sverige mellan 1975 – 1992.

Ana bodde här mellan 1976 – 1992.

Juan bodde i Sverige mellan 1978 – 1991.

Paula föddes i Sverige 1981 och flyttade 1992.

Maria kom till Sverige 1986 och flyttade 2007.

7.2 "I Sverige... det var svårt att förstå dom" Upplevelser av äkta möten i Sverige

Resultat

Av de sju som intervjuats var ingen missnöjd med Sverige som helhet och hur de upplevde äkta, mellanmänniska möten med svenskar inklusive myndighetspersoner eller andra professionella. Givetvis hade alla upplevt olika saker och berättelserna kunde variera beroende på vilken situation de beskrev och dessutom under vilken tid det handlade om. Resultatet visar att upplevelserna av äkta möten i Sverige skiljde sig åt mellan informanterna. Alla sökte sig till landsmän och vissa av dessa upplevde de äkta mötena i relation till andra chilensare. I början var informanterna nyfikna på samhället men hade ändå mest umgänge med personer i liknande situation. De beskriver alla att det var svårt att uppleva äkta möten i kontakten med grannar. Ana beskriver:

M: Fick du många vänner som var svenskar?

Ana: Några, inte så många men några. Grannar tex. De var annorlunda, eller vi var annorlunda för dem. Och det var kanske att hälsa på ett ganska ytligt sätt.

M: Inga äkta möten?

Ana: Nej tex grannar på bostadsområdet, det var bara hej och hej och hejdå.

Ana fortsätter att beskriva vikten av arbetet. Hon nämner speciellt en fd. chef som hon hade i Sverige som betydde mycket för henne. Denna chef gav henne svåra uppgifter, men litade på att hon skulle utföra dem. Hon blev rörd när hon tänkte på denna chef som trodde på hennes

kapacitet. Pablo beskriver att han upplevde äkta möten i Sverige med arbetskamrater. Han hade arbeten som kom att betyda mycket för honom där han upplevde stark sammanhållning och där han blev sedd för den han var.

Pablo: Mitt gäng – jag var den enda svartskallen, (skratt) och mina kompisar, mina arbetskamrater, ja vi blev kompisar till slut för man umgicks så mycket med jobbet och vi jobbade tätt ihop på samma villkor och vi var ett team alltså...

Pablo upplevde alltså en ärlig djup relation och äkta möten i Sverige. Hans dotter Paula beskriver hur hon upplever skillnader i de båda kulturerna. Hon minns en hel del från tiden i Sverige. Hon beskriver det så här:

M: Upplevde du några skillnader i äktheten i möten när du jämför Sverige med Chile? Sanna möten mellan människor, samtal.

Paula: Ja det är ganska... jag vet inte om det är här i Chile eller om det är Sydamerika men här visar folk mer. För i Sverige var det mer hej och hej, medans här är det mer "Hola och hur mår du" och kram och puss och åhhh... mer som en familj för här så säger man jämt att européerna eller svenskarna eller tyskarna de är så kalla. Dom har inte den där saken att röra och krama och pussas.

Paula kopplade de äkta mötena med kroppsspråk, uttryck och värme genom att ta sig tid och hälsa ordentligt samt beröra fysiskt. Hon tycker sig se att det finns skillnader i bemötandet och intresset av den andre. Hon beskriver svenskar som kalla och chilener som varmare. Två informanter, Juan och Claudia, upplevde dessa sanna och äkta möten i Sverige mer som undantag än de andra. Juan beskrev situationer när han hade uttryckt missnöje kring det svenska systemet inför vänner i Sverige och där vännerna frågade varför han inte flyttade tillbaka till Chile igen. Han menar på att det är viktigt att få uttrycka sina åsikter utan att känna att man inte är omtyckt. Det handlar om att förbättra situationer genom att se kritiskt på det. Han beskriver det på detta vis:

Juan: svenskar kunde inte skilja på att man inte behöver hata ett system bara för att man kritiserar det, det är två olika saker. Så att de kände det personligt på något sätt, de tog det personligt, och det första som kom ur från dom var "varför flyttar du inte då?" Men det är så destruktivt att säga så, för de tillåter mig inte att förbättra genom att säga vad man tycker. I Chile kritiserar vi jättemycket och man måste kritisera för annars kan man inte förbättra, hur ska man förbättra annars?

Juan var kritisk till om han upplevde äkta möten i de relationerna. Juan fortsätter att beskriva att han ändå upplevde att han tog eget ansvar i om äkta möten upplevdes eller ej.

Juan: På nåt sätt så har jag alltid haft nån slags god tro på folk, så att jag har litat på folk och sen så e det ju så att man vet att folk e inte heller va, utan man får folk att vara på nåt sätt...

M: Med kemin?

Juan: Ja just det, man producerar vissa saker hos några, därför så kan det vara någon som säger till dig att "äh han e så jobbig" och så tycker man inte att han e jobbig därför man producerar vissa saker. Men så... Jag kände att det var en brygga som jag måste klättra på för att kunna tala med dom och jag tror att jag lyckades.

Juan liknar samtalet vid en brygga som skall klättras över för att kunna tala med människor

vilket han förklarade med att det inte var helt enkelt att prata med folk. När han säger att han faktiskt lyckades så syftar han på att han lyckades uppleva äkta möten efter en del ansträngningar. Juan beskriver skillnad i hur han upplevde svenskar och chilensare.

Juan: Min sammanfattning... jag har en sammanfattning. Jag tror verkligen att folk i Sverige är mycket rädda, framförallt för sociala relationer... man... jag tror att vi har, latinamerikaner och svenskar, vi har helt olika, en annan moral för många saker och tex att... jag upplevde att ge, det var så himla komplicerat – det är vad jag tycker, det är vad jag upplevde. Därför att jag kände, jag upplevde att om man ger materiella ting, bara för att man vill, så upplevs det som ”Vad vill du med mig?” Det känns som att om jag ger dig nånting så kommer du i skuld med mig.

Han upplevde att han inte kunde agera eller göra det han ville eftersom svenskar behövde ha motiv till varför man agerar på ett visst sätt. En person som innerst inne är på ett sätt kunde inte agera fritt utan att det lades in motiv och funderingar till dennes beteende. Juan upplevde att människor i Sverige ville ha en förklaring till varför en person agerar som hon gör. Han upplevde det inte så i Chile. Han uttryckte att han lade märke till skillnader i människors attityder och handlingar i de båda länderna.

Claudia beskriver också hur svårt det kunde vara att förstå svenskar. Hon beskrev hur hon upplevde att det lättaste sättet att leva i Sverige var att bara vara tyst och isolera sig. Hon kände sig därför ensam trots att hon hade en del familj och vänner. De flesta nära vänner hon hade var i liknande situation och var därmed personer med latinamerikansk bakgrund. Med dem kunde hon skoja med på liknande sätt vilket hon inte upplevde med svenskar. Hon kände att man talade olika ”språk” i Sverige och i Chile. Detta gjorde att hon inte var bekväm.

Claudia: Jag var mycket isolerad jag kände att trots att vi hade kompisar där vi studerade eller arbetade, jag kände att det fanns en gräns för att ta kontakt med svenskar, det var mycket viktigt faktiskt. Man kunde inte uttrycka sig som.. ja det är klart att om man inte kan uttrycka sig och bara säga det som var nödvändiga saker... Jag tror att det var ganska länge som jag upplevde att det lättaste sättet att leva det var att vara tyst och isolera sig. Jag var gift med en svensk efter att min man dog och jag brukade tex när de satt vid bordet där hela familjen, mamma och pappa och hela familjen och det var bara jag, den utländska som satt där och jag gjorde så att jag bara flydde, jag upplevde ingenting jag hade ingen kontakt med dom för dom hade jättetrevligt och dom skojade och när man har jättesvårt att känna den här, att skämta på svenska... man kunde inte förstå vad som... och jag tror att det har ganska mycket att göra med språket och såna nyanser som språket har också.

Hon upplevde skillnad när hon pratade med dem som hade samma ”språk” och liknande kultur tex latinamerikaner. Hon beskrev olika kulturella koder där hon upplevde svårigheter att förstå svenskar.

Maria och Cristian beskriver liknande hur de upplevde äkta möten med svenskar. De ger båda exempel på gott bemötande från myndighetspersoner som de har kommit i kontakt med. Cristian beskriver på följande sätt:

Cristian: Ja, det kändes väldigt professionellt normalt, på den tiden i alla fall så... det fanns ett genuint intresse från deras sida att lyssna och det var tryggt och säkert och förtroendeingivande.

Cristian upplevde att myndighetspersoner hade ett genuint intresse att lyssna vilket ledde till att han upplevde trygghet och fick förtroende för myndigheter i Sverige. Maria beskrev så här på frågan om hon kunde uppleva verkliga djupa möten med personer i Sverige:

Maria: Jag hade bra kompisar där och jag lyssnade på dom och dom lyssnade på mig också. När jag hade problem så fick jag prata om alla möjliga saker och vi kunde umgås med varann.

M: Så det kändes som...

Maria: Som om jag var här med familjen.

M: mmm. Djupa möten. Upplevde du bra möten med socialtjänsten och andra möten migrationsverket tex? Upplevde du att det var bra människor som du fick träffa?

Maria: Ja, jag tyckte jag fick bra svar ifrån dom när jag ringde eller gick dit och jag fick bra svar ifrån dem.

M: Bra bemötande?

Maria: Ja.

Maria upplevde sig väl bemött och hade inga invändningar mot att det var äkta sanna möten hon upplevde i Sverige. Resultatet pekar således på två olika svar.

Analys

Två informanter beskrev att det var sällsynt att uppleva de äkta mötena i Sverige därför att människor inte accepterade varandras åsikter i lika hög grad som i Chile. Informanterna upplevde skillnader i kulturer när det handlar om att kunna säga det man tycker utan att känna att man inte är omtyckt. Man känner sig som ett objekt om man inte får lov eller kan uttrycka sina åsikter (Buber 1990). En relation som är präglad av *Jag - Det* kan inte uppleva äkta, sanna möten. Buber (1995) beskriver vikten av att man inte behöver ha samma åsikter, men ändå acceptera den andres åsikter i det äkta mötet med människor. En informant hade svårt att uppleva ärliga och äkta möten med svenskar eftersom han inte kände att de accepterade hans åsikter. För honom var det inte viktigt att de skulle ha samma uppfattningar, viktigare var att han kände att de lyssnade på hans tankar och idéer och att det fanns ett utbyte i samtalet. Buber menade att ett äkta möte kan uppstå även om det bara är en person som är helt engagerad eftersom man påverkar varandra. Den person som verkligen möter den andre i samtalet genom att lyssna på och acceptera den andres åsikter visar sådan tilltro att den andre kan börja handla likadant. Därigenom uppstår ett äkta möte. Denna informant som hade negativa erfarenheter av äkta möten upplevde alltså äkta möten på grund av hans egna ansträngningar att vilja uppnå dem.

Svenskar upplevdes återhållsamma med att visa sitt rätta jag. Således begränsades upplevelser av äkta möten. Denna aspekt vilken framkom tolkas som Bubers beskrivning om *sanningen* inom det mellanmänskligas område, där han menar att människor verkligen delar med sig av dem som de verkligen är (Buber 1995) Detta genom att erbjuda den andre att dela tillvaron med den man är innerst inne och inte för den man utger sig att verka vara. En människa kan välja vilken bild man vill visa upp av sig själv. Buber menar att människor ofta oroar sig för vilka intryck man gör på andra (Ibid.). En informant upplevde de flesta svenskar som oroliga över vilken bild man visade upp av sig själv, vilket hindrade dem från att visa sitt rätta jag eller leva utifrån sitt innersta väsen. Därför upplevdes det att man levde utifrån den bild man skapat av sig själv. Språket och äkta möten hänger ihop i en del av informanternas beskrivningar. Två av informanterna var tydliga med att beskriva hur språket hindrade dem

från att uppleva äkta möten genom att de upplevde en otillåten atmosfär att uttrycka det man hade innerst inne. Detta komplicerade dialoger och ledde till minskad förståelse.

Trots svårigheter att uppleva äkta möten med svenskar beskrevs också motsatsen. Några av dem beskrev upplevelser av äkta möten som stämde överens med Bubers beskrivning av hur ett äkta samtal skall föras mellan människor för att uppleva mellanmännsliga relationer. En informant jämförde de äkta mötena med vänner på liknande sätt som om hon var tillsammans med familjen. Även i samtal med professionella upplevdes äkta möten och en mellanmännslig relation utvecklades. Detta kan alltså upplevas även i förhållande mellan professionell och klient. Några informanter beskrev arbetskamraters och chefens bemötande synonymt med beskrivningen om hur äkta möten upplevs. Bemötandet, dialogen och att människor litade på dem att kunna utföra ett bra arbete bidrog till att man blev sedd som ett subjekt. Då upplevdes äkta möten. Sammanfattningsvis kan vi se att äkta möten har ägt rum, men att den ringa omfattningen av dessa ändå skapat ett tomrum. Alltså kan bristen på äkta möten påverka beslutet att återvända.

7.3 "Det kändes som man hade en klump i munnen" Språkets betydelse

Resultat

Claudia upplevde att man talade olika språk trots att det var svenska. Denna åsikt delade hon med Juan. De berättar liknande upplevelser om hur de uppfattade olikheterna i språket som en begränsning av att uppleva äkta möten. Claudia hade svårt att förstå ironi och skämt på svenska. Claudia var gift med en svensk man under en period i Sverige och hon upplevde deras relation som komplicerat. Hon tror att språket och dess olika nyanser gjorde det svårt och skapade missförstånd mellan dem. Även de kulturella koderna och hur man uppträder på olika "språk" inverkar negativt.

Claudia: när vi kom var det många människor som arbetade i fabriker. Så kl. 21 var det ingenting som skulle höras annars kommer grannarna och knackade och sa att "dina pojkar skall inte springa här" och man var så rädd för att komma ut, och vi skulle vara så tysta... vi var inte vana. Latinamerikaner är lite högljudda faktiskt. Och det tyckte jag var lite... svårt att anpassa sig till sådana... och folk som inte hejade, inte alls.

Claudia beskriver hur upplevelsen var i början då familjen kom till Sverige. Men liknande beskrivning förmedlades senare i intervjun också. Claudia upplevde skillnader i språket och agerandet. Ana beskrev att hon inte ens visste att Sverige hade ett eget språk när hon kom till Sverige.

M: Språket?

Ana: Ja en stor fråga. (Skratt)

M: Hur upplevde du språket?

Ana: Svårt. Och... men samtidigt man kände sig isolerad, men det var inte så viktigt heller, det var såna känslor man kände på det sättet för samtidigt var det oviktigt. Vi hade stort umgänge med kamrater och vänner och människor med liknande ursprung som vi. Och man levde upp till en egen grupp och en egen miljö och umgänge.

Ana berättade att språket inte var det viktigaste till en början. Den största känslan var att man hade lämnat landet och man oroade sig därmed inte över språket. I början fanns också ett flitigt umgänge med personer som pratade spanska. Hon berättar vidare att gruppen eller umgänget så småningom inte tillförde trygghet och därför bröt de upp med denna grupp vilket tillförde en lättare integrering i samhället.

Alla informanter har upplevt att de fick gott stöd att lära sig svenska. Cristian berättar att det fungerade bra att lära sig språket.

M: Hur gick det att lära sig språket?

Cristian: Jaa... det tog inte så lång tid kanske (skratt)... äh, nä men man kände att man klarade det mest fundamentala efter fyra, fem, sex månader kanske. Jag kommer ihåg att efter två år kunde jag läsa dagens nyheter tex och tolka den direkt till spanska, vilket jag inte kunde göra åtta år senare för då hade jag glömt spanskan lite granna, inte glömt, men hade inte samma färdigheter och närhet till språket.

Språket var alltså inget som ansågs hindrande. De flesta informanter lärde sig språket snabbt. Någon informant tyckte det var väldigt svårt och behövde längre tid än Cristian på sig att lära sig språket, men det ansågs inte vara ett hinder. Juan som kom som 16-åring beskriver att han kände sig mycket "talsugen" när han kom till Sverige. Han lärde sig språket snabbt och fick många vänner, både svenskar och inflyttade. Dock upplevde han att den svenska kulturen och människorna inte tillät att man pratade med varandra i en tillåtande och öppen atmosfär.

Juan: ... men inuti jag brukade säga, "varför lärde jag mig svenska för, ingen pratar ju här?" Alla liksom går och går med sina hundar och sina katter och ormar eller vad det nu är...

Han menar inte språket rent konkret utan dess innebörd, hur det upplevdes att prata svenska, med svenskar och interagerandet med svenskar. Juan menar att han inte upplevde att människor pratar med varandra vilket fick honom att känna hur viktigt inte bara språket var för att uppleva mellanmänskliga äkta relationer, utan också *modet* att våga prata. Han uttryckte att han saknade det i Sverige. Han berättade att han observerade många ensamma människor i Sverige.

Ingen av informanterna upplevde språket som "hämmande" på så vis att de inte vågade ta kontakt och kände sviktande självförtroende. Även Claudia som uttryckte hur hon upplevde sig när hon var med svenskar uttryckte ändå hur roligt det var med det arbete hon hade haft och allt hon hade upplevt i Sverige. Pablo uttrycker att han upplevde en skillnad när han väl lärde sig svenska:

M: När du väl hade lärt dig språket upplevde du skillnad då i möten med människor?

Pablo: Ja visst. När jag inte kunde så mycket svenska så fick jag ta alla möjliga jobb som städare och även som... att behandla sopor, skit och bajs och allt som är smutsigt. Det är chockerande för att det har en viss ställning i samhället. För att varför skulle jag ta hand om skiten? Mmm? Det är för att jag inte kan så mycket svenska så jag måste lära mig svenska. Och jag fick lära mig svenska och jag kunde söka på egen hand, jobb som jag ville och det som jag gillade att göra och som hade ingenting med sopor och skit och smuts att göra. Och det fick jag! Jag fick jobb på egen hand. Ja det fick jag. Som lagerarbetare på ett... Bokens hus hette det.

Pablo i citatet här ovan som beskrev hur han kände att han kunde ha kontroll över sitt eget liv när han hade språket med sig. Han kunde därigenom söka jobb på egen hand vilket i sin tur också gjorde det möjligt att samarbeta på ett bra sätt med sina arbetskamrater.

I studien ville jag ta reda på om språket var en anledning till att man inte kände sig som att hela ens personlighet kommer fram. I intervjun med Maria ställdes frågan såhär:

M: Var det svårt att... känna att det var du "Maria" när du inte kunde språket, alltså att visa sitt rätta jag när man inte kan språket. Upplevde du det som en konflikt ibland?

Maria: Ja, jag tänkte på det någon gång när jag gick till läkare. Varför när jag pratar med t.ex. en översättare som kom till sjukhuset, varför säger dom inte vad jag tänker precis, varför kan dom inte säga vad jag tycker och vad jag säger och tänker? Så därför bestämde jag att själv försöka att prata med läkare direkt. För att den som översatte till svenska, den sa ingenting som jag hade sagt, för att jag förstod svenska, men jag kunde inte prata. Men jag tänkte varför säger han inte det och det och det? Så jag bestämde mig att nä, jag själv skall försöka.

M: Så det blev en motivation för dig?

Maria: Ja det, att kunna språket.

M: Men när du lärde dig språket kände du dig inte hindrad att uttrycka det du ville säga. Att uttrycka det du ville?

Maria: Nej, det fungerade

Marias upplevelser var att tolkarna inte sa det hon berättade. Hon kunde vid denna tidpunkt förstå en del svenska men hade svårt att uttrycka sig och därför användes tolk. Denna upplevelse blev en drivkraft för Maria att lära sig prata svenska. När hon inte behärskade språket upplevde Maria att dialoger fördes på ojämna villkor.

Analys

Buber (1995) beskriver att språket hjälper oss att uttrycka vilka vi är och hjälper oss att uppleva äkta möten. Informanterna upplevde att deras *inre väsen* kunde komma fram när de behärskade språket. Språket blir betydelsefullt för att en mellanmänsklig och äkta relation skall uppstå och med andra ord att man själv skall känna sig "hel". I dialog med andra behöver man kunna yttra det man har inom sig. Således pekar resultatet på splittrade meningar hur språket i Sverige upplevts. Vissa upplevde att det *inte* fanns en tillåtande och öppen atmosfär för att man skulle uttrycka det man önskade säga. Andra menar att när de väl behärskade språket var det inga problem att uppleva äkta möten och därmed kunde dialoger föras under liknande förutsättningar (Israel 1992).

Enligt Buber (1995) krävs det att en dialog förs på lika villkor. Annars är det inte en dialog. Detta innebär att man behöver förstå varandra genom språket. Språket kan också innebära de tonlägen, nyanser och skiftningar som inte alltid är lätta att förstå, de sk kulturella koderna. Vi upplever en tillhörighet genom språket och det blir betydelsefullt för erfarenheten av mellanmänskliga relationer.

Språket spelade stor roll för att integreras i samhället och för att fungera i relationer. Även för karriär och en känsla av självständighet. Man ville bli sedd som ett subjekt i relation till andra, men då språket inte fungerade objektifierades man. Informanterna fick god hjälp att lära sig språket. Buber (Israel 1992) menar att människan inte kan vara en passiv mottagare av sinnesupplevelser utan vill vara med och forma sin egen livsvärld. Resultatet visar att det fanns en önskan hos informanterna att bidra och påverka sin egen livssituation genom att lära

sig språket. För en del informanter bidrog språket till frånvaro av äkta möten genom att det uppkom missförstånd. De kulturella koderna kan vara svåra att tolka, men kan vägas upp av lyhördhet och visat intresse.

Om språket varit en bidragande del till återvandring är dock tveksamt eftersom informanterna anser sig kunna språket. Problemet har kanske varit att svenskar inte använder sitt språk flitigt nog och då är vi tillbaka på frånan av äkta möten vilket ju kunde vara en anledning till återvandring. Således *kan* språket vara en bidragande faktor till att man väljer att återvändra.

7.4 "Jag kan bo i Sverige, men älskar jag att göra det"? Anledningar som påverkar återvandring

Resultat

Alla de intervjuade lämnade Sverige frivilligt. De var alla var svenska medborgare och ingen behövde lämna Sverige. Maria beskriver att beslutet att flytta tillbaka var en process. Hon var den enda av informanterna som trodde att hon aldrig skulle flytta tillbaka igen till Chile. Hon var också den som levde flest år med diktatur och som flyttade tillbaka senast. Främsta anledningen att återvända var genom att se med egna ögon att landet hade lyckats förändras. Det var således ett viktigt krav för henne för att kunna bo i Chile igen. I likhet med Maria uttryckte alla informanter samma sak. Säkerheten i landet, att kunna uttrycka och röra sig fritt, var den allra främsta anledningen. Maria berättar:

Maria: Jag tittade först att det hade blivit lugnt och med systemet så att säga, med...

M: Demokratin?

Maria: Ja så att demokratin hade kommit tillbaka så att det inte blir problem igen så att säga.

M: Var du rädd när du var här (i Chile) första gångerna?

Maria: Ähm... ja.. man vet aldrig vad som händer.

Det demokratiska läget är givetvis betydelsefullt eftersom det var på grund av diktatur de hade flytt landet. Pablo berättar att han under alla år i Sverige ville flytta tillbaka. Alla hans och Anas beslut grundades på tanken att återvända så snart tillfälle gavs.

M: Den viktigaste anledningen till att ni flyttade, vad var det?

Pablo: Jo, att det är mitt land, mitt land alltså. Sverige är inte mitt land. Jag skulle gärna vilja säga det även om jag är svensk medborgare, även om jag gillar Sverige, jag älskade Sverige, men jag är inte svensk, så är det.

Det spelade alltså ingen roll vad de än hade upplevt i Sverige. Hur bra de än hade det så ville de återvända. Han och Ana hade gemensamt aldrig övergett tanken att återvända till sitt hemland. Ana beskriver varför det var viktigt att flytta tillbaka till Chile med följande ord:

Ana: Möjligheten att kunna bo här i Chile var den viktigaste, den demokratiska processen som hade börjat och som gjorde att vi kunde komma tillbaka, inget annat.

M: Det hade inte att göra med hur ni upplevde er, eller kände er i Sverige?

Ana: Nej för vi kände oss ganska bra i Sverige.

M: Ni hade hela tiden haft tankarna att flytta också?

Ana: Ja, utan att sårta oss med den tanken, utan att sörja att inte vara i Chile, inte som

många andra bekanta och chilensare som verkligen hade en dramatisk känsla av att vilja återvända ”jag vill ha det och den och jag längtar efter det”, nej den känslan hade vi inte.

Ana och Pablo försökte leva i nuet. Men å andra sidan planerade de hela tiden att kunna återvända. De följde landet och den politiska utvecklingen i Chile och så fort tillfälle gavs så återvände de för att känna hur det kändes. Men de var noggranna i sin planering av återmigrationen. De ville inte ”misslyckas”. De ville känna att det var ett välgrundat beslut. De visste också att de behövde göra det innan deras dotter blev för gammal. Dottern Paula beskriver hennes tanke om vad hon tror är det viktigaste för beslutet att återvända:

Paula: Jag tror att... du måste växa och bo i landet där dina rötter är. För du... hur säger man? För du... måste leva i det landet som är ditt för på ett annat ställe kommer du alltid att känna att det inte är ditt land. ...om du tvingas ut ur ditt land utan din tillåtelse vad är det du förväntas att göra när dörrarna öppnas igen? Återvända. Det är som det mest självklara du kan göra. För du kan inte komma tillbaka om inte dörrarna är öppna, men när dörrarna öppnas igen måste du återvända.

Paula har vuxit upp i Sverige och under hela den tiden visste hon att de skulle återvända en dag. Hon beskrev att det fanns stunder när hon saknade Sverige, t ex när jultomten hade shorts eftersom det är högsommarvärme i Chile under julen, men hon visste hela tiden att hennes rötter fanns i landet de återvänt till och att de skulle få det bra. Hon var uppvuxen med positiva beskrivningar av landet och hon kände att det var ”hennes land” när hon kom till Chile.

Paula: Ja, för jag såg att mina föräldrar alltid längtade efter Chile och min mammas föräldrar dog här och hon kunde inte komma till Chile och min pappas mamma stannade här och hela familjen splittrades och jag sa jämt när jag var 14-15 år att jag måste leva nära mina föräldrar och mina föräldrars barn- barn måste vara med dom. Jag kan inte välja att vara på en annan del av världen. För jag hade inte ett förhållande med mina far- och mor- föräldrar för det var inte något som mina föräldrar valde att vara ifrån dem.

Paula hade känt föräldrarnas önskan av att familjen skulle vara tillsammans. Även om de flesta av hennes kusiner på pappans sida bor kvar i Sverige så fanns en angelägen önskan om att samla familjen så att de inte lever splittrat igen. Det var diktaturen som hade splittrat familjen från början. När diktaturen väl var över ville hon bidra med att inte splittra familjen än en gång genom att bosätta sig långt ifrån sina föräldrar.

Cristian kände att han som person hade antagligen aldrig tagit detta stora steg att återvända om inte det var för ett jobberbjudande som tilltalade honom och hans familj. Hans fru hade ofta pratat om att återvända eftersom hon hade hela sin familj kvar i Chile. Men åren gick och de trodde inte att en flytt skulle vara möjlig. Med sitt gamla jobb fick han en dag chans att komma till Chile för ett utbyte och då han landade i sitt hemland upplevde han känslor som var undgängsamma. Han upplevde det positivt att vara tillbaka. Han kom ett flertal gånger tillbaka till Chile med jobbet och det kändes bra att återuppleva hemlandet varje gång. Ändå var det inte dessa känslor som han beskriver som viktigast för beslutet att återvända. Han svarar så här på frågan om vilka anledningar som var av betydelse:

Cristian: I mitt fall så var det en konkret arbetsoffert, jag menar jag tror inte att jag är den person som skulle ha tagit alltför stora risker för att satsa eller, att prova, nå inte i min situation heller med tre barn. Nej jag skulle inte riskera så som andra personer jag känner

skulle göra, jag är inte den typen av person. Anledningen till att jag finns här i Chile idag är att jag fick ett jobberbjudande om att komma hit och det var perfekt nästan, jag kunde inte ha fått något bättre.

M: Därför att du hade känt dom här känslorna när du var i Chile?

Cristian: Just det, då var det intressant att göra det, å andra sidan var jag hela tiden medveten om att det materiella var väldigt viktigt i ett land som Chile, här finns det inte något socialt skyddsnät. Är du arbetslös så är du ju en paj i samhället och slutar mer eller mindre att existera och du kan inte betala skolorna allt är privatiserat här mer eller mindre. Allt har ju en viss nivå va, så blir du sjuk så blir det problem, blir du arbetslös så kan antagligen inte dina barn fortsätta att gå i skolan etc. Så det är mer eller mindre katastrof. Så jag var absolut hela tiden medveten om att det var på det sättet. Så antingen under trygga förhållanden, annars skulle jag ha stannat i Sverige.

För Cristian spelar välfärden stor roll och han skulle alltså inte ha klarat av en flytt medger han om inte han hade dessa goda förhållanden runt sig som deras flytt innebar. Samtidigt beskriver han hur känslor väcktes till liv och hur han ”vaknade upp” när han kom till Chile. Han upplevde då att han hade ”slumrat” i Sverige. Han hade aldrig haft det jobbigt eller dåligt i Sverige men han förstod att han hade hållit en del känslor undangömda. Han kände att han levde upp när han åter var i Chile. Och han menar inte att det handlar så mycket om landskapet, klimatet, lukterna eller de vackra Anderna, utan det handlade om relationer till människor, folket och dess karaktär.

För Maria var den viktigaste anledningen för återvändandet hennes mamma och syskon. När hon bodde i Sverige var hon mycket orolig över hur hennes mamma skulle klara sig när hon blev allt äldre och svagare. Hon hade en bror som bodde i närheten av henne, men hon saknade sina andra fem syskon och andra släktingar. Maria upplever att hon tog det rätta beslutet och hon upplever sin tillvaro i Chile mer givande än i Sverige.

Juan beskriver som de flesta andra att det var en process som började med en nyfikenhet över hur Chile hade utvecklats. Detta medförde att han ville komma tillbaka till landet för att se och uppfatta hur det förändrats.

M: Men den viktigaste faktorn till att du ville återvända? Till att ta det beslutet?

Juan: Först så ville jag se, vad är Chile? Jag ville bekräfta, är Chile ett land där man känner att man kan bygga lycka eller ej, det ville jag ha ett svar på och då kom jag ju och jag var här i tre månader. Och det jag kände var 1000 ggr mer än vad jag hade föreställt mig.

Juan åkte till Chile i omgångar innan han tog beslutet fullt ut. Han visste vad han ville, men han visste inte riktigt om det skulle fungera. Anledningen att flytta tillbaka var främst känslan av att vara hemma när han kom till Chile. Han kände att han fanns bland människor som accepterade honom och hans åsikter. Han upplevde en starkare känsla av äkta möten mellan människor. Han beskriver vidare:

M: Om man säger när du kom hit, vad var det som gjorde att du ville tillbaka, att du ville flytta?

Juan: Jag tror att det finns någon slags naturlig glädje över livet här. Naturligtvis är det hemskt om man är fattig, men är man inte fattig, eller så fattig så är det redan värt att leva här. Jag tror att med min upplevelse, jag tror inte alla har det likadant, men med min vägvisare så skulle jag föredra att bo under en bro med sprit och hundar än att bo ensam i

en lägenhet i Kortedala.

Claudias främsta anledning att återvändra var möjligheter till utveckling som hon upplevde fanns i Chile och inte i Sverige.

Claudia: 1996 åkte jag med min äldsta son (till Chile) och han åkte sen hem (till Sverige) och jag stannade några månader till och en dag jag kunde inte sova på hela natten och jag tänkte... och när det var kl 07 ungefär på morgonen så tänkte jag ”nej, jag kommer att komma tillbaka till Chile” och sen somnade jag så gott! (skratt) Och sen det gjorde jag. Jag funderade och det fanns många möjligheter, det fanns många alternativ. Jag var sjukskriven hela tiden (i Sverige) och jag kunde se hur pensionärerna levde sina liv och jag tyckte inte om det liv jag såg att de levde där. De träffades för att gå och resa och gå på fester. Jag tänkte, jag behöver tid för att uppleva andra saker inte såna saker jag redan hade gjort.

Här beskrivs åter igen en process att ta beslutet. Claudia upplevde att hon inte blev den hon var innerst inne i samspel med människor i Sverige. Hon ville ta del av vad livet hade att erbjuda henne och detta upplevde hon fanns i Chile. För att utvecklas på det sätt som hon önskade återvända hon och hon är nöjd med sitt beslut. Hon är på den plats där hon vill vara.

Sammanfattningsvis pekar resultaten på ett flertal olika anledningar till återvandring. Som beskrivits i 7.3 och 7.4 kan bristen på äkta möten samt språket vara en bidragande del till återvandring, men de är inte de enda anledningarna. I detta kapitel beskrivs ett flertal orsaker. Framför allt att det faktiskt blev *möjligt* att återvända i och med den demokratiska processen. Flera informanter nämner som orsak att det är deras land och att det aldrig varit något svårt beslut utan de har bara väntat på rätt tillfälle. Det beskrivs också hur viktigt det är att man samlar familjen igen, håller ihop och inte splittras upp. Några informanter beskriver skillnader i relationer och att landet bidrar till personlig utveckling på annat sätt än Sverige kunde erbjuda. Det rörde sig också om en konkret arbetsoffert vilken ledde en informant tillbaka till landet. Men en betydelsefull anledning till återvandring är de mellanmännsliga mötena, relationerna i Chile.

Analys

En viktig anledning till återvandring är framför allt möjligheten att kunna flytta tillbaka till sitt land. Innan de hade undersökt möjligheterna närmare var alla informanter osäkra på om det i verkligheten skulle fungera att komma tillbaka. Dels pga osäkerhet över landets demokratiska tillstånd, men också pga bostad, arbete och övrigt som skulle fungera. Alla informanter prövade att återvända i etapper och beskrev strategin såsom Olsson (2001) beskriver som en ”öppen dörr” strategi där man vill hålla dörren öppen till Sverige om man stöter på svårigheter som känns för svåra. Även Nyman- Kurkiala (1999) beskriver att man kan titta på de sociala nätverk en person har för att förstå migration. Flertalet av informanterna i studien har beskrivit de sociala nätverk som en bidragande orsak till återvandring. Resultatet av denna studie visar hur viktigt relationerna är. Det är i relation till andra som ens verkliga jag utvecklas (Buber 1990). Informanterna har upplevt att de ”levt upp” när de kommit i kontakt med sitt hemmland. De har kommit i kontakt med sitt innersta (Buber 1995). En anledning till återvandring var bristen på mellanmännsliga möten. Några informanter beskriver det som Buber menar sociala fenomen. Det personliga trängs undan av det kollektiva. En informant beskrev en rädsla för att inte kunna utvecklas i den mån hon ville om hon hade stannat kvar i Sverige. Hon upplevde vissa fenomen i Sverige som hindrande av

den egna personen. Sociala fenomen behöver inte innefatta äkthet i möten med människor. Man kan ses som ett objekt i gruppen och därmed sakna personlig utveckling.

Riess (2000) beskriver att de som återmigrerar har större krav än andra bofasta att få uppleva trygghet i det nygamla landet. En av informanterna och hans familj hade upplevt en viss levnadsnivå i Sverige. På grund av en arbetsoffert kunde han komma tillbaka till Chile under goda förhållanden vilket innebar att han inte tvingades till andra vanor pga en lägre standard. Detta innebar trygghet för honom.

7.5 "Man borde ha en institution som hjälper en att anpassa sig" Behov av stöd

Resultat

Informanterna hade olika funderingar kring vilket stöd som ansågs relevant för att underlätta återvandringen och återintegreringen i det nygamla landet. Resultatet visar att detta var en fråga som de hade funderat över. Det var inte bara en process när det handlade om att ta beslutet till återvandring utan de beskrev också en process i återintegreringen i Chile. Alla informanter beskrev första tiden i Chile som ett mödosamt skede som genomfördes med hjälp av egna ansträngningar och vilja att det skulle fungera bra. Ett stöd som efterlystes av flera informanter var stöd i form av mer information om hur blanketter skall fyllas i, hur systemet i Chile fungerar med skola, vård och andra praktiska saker. Detta har för en del upplevts svårt och informanterna har sökt detta stöd från olika personer. Maria berättar att förutom hos hennes systrar så fann hon detta stöd hos hennes läkare i Chile.

M: Var det någon annan du frågade?

Maria: Ja, läkaren och han informerade om hur jag skulle göra tex när jag skulle gå till gymnastik, hur jag skulle ta vissa kurser och hur jag skulle veta hur det fungerade här egentligen.

M: Så läkaren hjälpte dig med detta?

Maria: Mmm.

M: Det var en bra läkare.

Läkaren gick utanför läkaryrkets gränser för att ge det stöd som hon sökte. Detta var en trygghet för henne då hon kände att hennes systrar var upptagna med jobb och hennes mamma var äldre. Professionella i samhället fyllde en viktig funktion när det handlade om att ge stöd.

Ana pratar om vikten att få ett jobb i Chile. Hon hade gjort utbildningen i Sverige och det var många hinder innan Chile accepterade hennes papper och utbildning som lika mycket värd i Chile. Det var en påfrestande process. Svenska myndigheter fick skriva intyg och Ana upplevde hur viktigt det var att snabbt kunna få sin utbildning värderad.

Ana: Den chilenska staten hjälpte oss på ett otroligt sätt och kanske det viktigaste. Det var att erkänna min utbildning i Sverige som motsvarar utbildningen här i Chile... efter jag fick den här tillståndet fick jag mitt fasta jobb och jag har aldrig mer varit arbetslös (skratt)... Så för mig var den viktigaste hjälpen från chilenska staten - det var det.

Claudia nämner också att information varit otillräckligt och kanske framför allt otillgängligt.

Man vet inte vart man skall vända sig. Hon nämner också hur hon gärna hade sett någon form av gruppverksamhet med personer som befinner sig i liknande situationer och som vill ha mer information och kontakt med de båda länderna. Man vill inte glömma det som Sverige betyder för en och man vill fortsätta ha kontakt med Chile när man bor i Sverige. Hon tänker också på barnen som växer upp med två kulturer och undrar om inte både chilenska och svenska myndigheter kan samarbeta i denna fråga. Hon uttrycker sig på följande sätt:

Claudia: Jag hade tänkt på detta att jag tror det finns folk som fortfarande flyttar och det finns många barn också. Vi har inte tänkt på dom, eller kanske barn - barn. Att både chilenska och svenska staten borde ha såna, vad heter det? Sällskap? Att man kan ha svensk - chilenska sällskap, man kunde ha både där i Sverige och i Chile, som man kunde hjälpa med sådana praktiska saker och dessutom mycket information, ”när du kommer in där skall du ansöka...” Man får information på konsulatet men ibland man missar...

Hon efterlyser professionellas hjälp att ordna grupper eller ”sällskap” som hon kallar det för. Dessa grupper kan hjälpa chilensare i Sverige att planera sin återflytt med tillräcklig information, men funktionen kan också vara att man hjälper personer att bevara intresset för Chile och föra det vidare till barnen och barn- barnen. Det behövs även stöd i hur samhället fungerar i Chile. När man varit borta från landet i så många år är det mycket som har förändrats. Claudia beskrev hur hon kände svårigheter med grundläggande saker som att t ex betala räkningar.

Ana ville fundera lite när jag frågade henne om Sverige eller Chile kan göra något för att hjälpa till med återvandringen, men svarade sedan ganska snabbt:

Ana: För om man tänker på det sättet att man kanske klarar sig bäst om man inte har någon hjälp. För att... det är...

M: Ja, det är så du tänker att det inte behövs hjälp, utan att man klarar sig bäst själv?

Ana: Ja för att jag fick den hjälp från Sverige som svensk medborgare, men jag själv skaffade mig svenskt medborgarskap kanske 13 år tidigare. Jag hade rätten till studielån men mot vissa villkor, jag studerade och klarade av studierna och jag kunde visa det. Det var inte några stipendier och det var hejdå efter det. Jag hade villkor som en svensk medborgare, vilken som helst. Och jag känner att jag ställde mig under dessa villkor, inget annat. Jag ställde inga villkor och den möjligheten var skaffad av mig själv. Och Sverige gav mig möjligheterna som en svensk medborgare.

Ana ville bli behandlad som vilken annan svensk medborgare som helst. Ana fortsatte diskussionen efter att intervjun var över men ett tillägg spelades in. Hon var engagerad i denna fråga och hon uttryckte en fundering över vad som gjorde att deras familj hade ”klarat av” återflytten till Chile. Hon kompletterade med detta tillägg om varför hon tror att vissa ”klarar av” en återflytt:

Ana: Ja jag tror att det är den djupa kärnan, det beslutet att man skall klara av alla svårigheter man träffar på vägen och inte tvärtom att det finns vissa morötter jag går efter för att skaffa mig vissa materiella saker... ja... det är det beslutet - att man vill förändra livet som gör att det går bra. Man går fram oberoende av de materiella villkoren man har.

Anas önskan och vilja att klara av en återflytt trots ekonomiska och materiella svårigheter gjorde att hon inte såg en återflytt tillbaka till Sverige som ett alternativ när hon upplevde hinder. För denna familj var det viktigt att klara av det själva för att inte stå i skuld till någon.

Men Ana nämner att det är andra känslor när det handlar om familjens stöd. Utan hennes syskons stöd skulle de kanske inte ha klarat en återflytt. Från hennes och Pablos familj hade de fått stöd ekonomiskt i perioder när det har behövts. Inte bara pengar utan även en del möbler och andra saker i hemmet kommer från hennes syskon. Hon uttryckte stor tacksamhet över det som hennes syskon hade hjälpt dem med. Pengar kan alltså vara en del i ett lyckosamt återvändande. Även Maria hade fått stöd i form av pengar från familjen. Claudia nämner också hon att hon inte ville få några bidrag, eftersom hon inte ville känna skuld om hon skulle vilja eller behöva flytta tillbaka till Sverige igen.

M: Hur skulle stödet kunna se ut om du fick komma med något förslag?

Claudia: Statliga från svenska och chilenska något som de samordnar. De har gjort ibland att de har betalat för dem som vill resa tillbaka, men det var så också att jag försökte inte söka på någonting för att om jag inte trivdes då tänkte jag.

M: Mmm, du tänkte det?

Claudia: Ja om jag inte trivdes ... Och det var också jobbigt att anpassa sig. Det var den tanken hela tiden... om man skulle misslyckas, eller inte misslyckas, man inte känna sig så bra. Jag ville vara fri från den där... ja det var det.

Detta var något som verkade var en genomgående känsla hos dem alla. De var alla fast beslutna om att de ville klara av flytten självständigt eller med hjälp från familjen. Men om det inte skulle fungera i Chile ville de kunna flytta tillbaka till Sverige. De som inte uttryckte detta var Cristian och Paula. Cristians flytt var under trygga förhållanden och därför behövde han inte fundera lika mycket över om det inte skulle fungera. Paula var endast 10 år när hon flyttade och behövde inte ta ställning till dessa tankar.

Pablo beskriver att han vill känna sig ”nyttig”, att det finns kunskaper som man tillför i sitt ”hemmland” och som kan användas på ett bra sätt. Han har en önskan att hemlandet drar nytta av de personer som återvänder tillbaka till Chile genom att nyttja kontaktnät och kunskaper som de bär med sig från sina erfarenheter och utbildningar i Sverige. Pablo beskriver att han vill känna att personer i landet lyssnar på de erfarenheter han har. Han menade att min fråga om vilket stöd man behöver när man kommer tillbaka mer borde vara en fråga om hur landet kan se på personer som kommer tillbaka som en resurs. Om man ses som en resurs så är det ett stöd.

Så här beskriver Pablo:

Pablo: När vi var här 92 jag ställde mig frågan hur kan jag vara till nytta för landet? Vad vet jag, vad är mina kunskaper? Jag var lokalutvecklingskonsult och jag tog mig fram med vissa jobb, jag fick ett litet jobb - jag skulle vara handledare för tre små projekt som ingen ville ha och en månad efter var jag högst inom detta och sen var jag konsult för kommuner och tusentals projekt och tusentals människor. Ren svensk stil, man skall bli bra på detta och göra det på rätta vägen. Att ta en idé till en produkt, det var det som jag lärde mig i Sverige. I södra Chile- jag är inte en kändis, men det är många som vet mitt namn och frågar mig saker och så... ”Har du tid att göra en kurs i si eller så för det var någon som sa att du kunde”, osv...

M: Det känns som ett erkännande?

Pablo: Ja det är det, joo, det är det.

Cristian besvarade denna fråga med liknande tankar:

M: Känner du att det fanns... nu hade ju du en trygg situation när du kom, men finns det något som du känner att Chile skulle kunna gjort för er när ni kom?

Cristian: Chile? Joo, framför allt jag menar hade jag varit i regeringsställning då hade jag haft en annan uppfattning om det här... att det är inte bara frågan om att vi är i skuld till dessa 100 000 tals chilensare som tvingats lämna landet av politiska skäl en gång i tiden utan att se det som en resurs. Det är folk som har upplevt vissa situationer, som har läst utomlands som har jobbat utomlands och som har lärt sig den europeiska kulturen eller amerikanska kulturen eller vad som helst, nånting som kan vara till oerhörd nytta för Chile så skulle jag istället stimulera till att många av dem skulle komma tillbaka till landet, den processen via, jag vet inte det vanliga, det normala från att ordna jobb, bostäder...

För Juan var ett viktigt stöd studielånet vilket möjliggjorde hans återvändande till Chile. Han studerade i Chile under de fem första åren och det värdesätter han mycket. Efter han hade förklarat hur han upplevde det stödet så ställdes frågan vidare:

M: Vilken typ av stöd var viktigt för dig att återintegreras? Vad var det?

Juan: Kärleken. Kommunikationen, att skratta, relationerna...

Han menar att relationerna var det allra viktigaste för att man skulle klara av en återintegrering i samhället. Han beskrev att det inte var lätt att komma tillbaka, men han värdesatte relationerna högre så det vägde upp det arbetsamma med flytten. När frågan om stöd kom till Paula så funderade hon och sa först att det inte fanns något stöd för dem. Men hon kom sedan på vad hon uppfattade som stöd när de återvände:

Paula: Det är svårt att fortsätta framåt, men du vet att det kommer att komma en bättre situation i framtiden. Så det är som att du gör saker med vetskapen om att det finns ljus i slutet på vägen. Jag tror att det var det som var stödet, för det är väldigt svårt att komma hit. Jag var 10 år och vi kom från en stor stad, med bra lägenhet, varmvatten, elektricitet i lägenheten, bil etc. Och vi kom hit, det fanns inte el, det fanns inte vatten, det fanns ingen väg utanför bara en dålig väg med stenar. Men jag var tio så för mig gick det bra och kändes fantastiskt för mig, allting, åh allting är som en lek, för jag kände mig som Emil i Lönneberga. Men det var som... ja det var möss och råttor i huset och jag och min pappa jagade råttorna och jag tyckte det var kul, men jag tror inte att det var roligt för min mamma att ha råttor inne i huset.

Hon beskrev också att hennes föräldrar aldrig klagade inför henne eller varandra. Hon har förstått när hon blev äldre att det måste ha varit en svår situation de gick igenom och hon beundrar hennes föräldrar att de orkade härda ut första tiden i Chile. Hon menar att det har gett resultat eftersom de är på den plats där de känner att de skall vara - de är i deras egna land.

Sammanfattningsvis kan vi se att behovet av stöd varierat. Men det går att finna likheter i vissa av informanternas svar. Det informativa stödet har saknats. Man har inte vetat vart man skall vända sig. Några informanter har framhållit den egna kapaciteten som ett stöd genom att man tror på sig själv och inte "lutar sig för mycket tillbaka". Pengar kan vara ett stöd i ett lyckat återvändande, men bara om det kommer från familjen. Informanterna var negativa till att få bidrag etc. Två informanter har haft CSN som möjliggjort studier i Chile. Det har setts som positivt. Relationer är ett viktigt stöd. Tre informanter nämner hur betydelsefullt det är att omvandla betyg eller utbildningar till hemlandet när man återvandrar. Att hemlandet tar

vara på de egna erfarenheterna ses också som en form av stöd. Gruppverksamheter där man kan hålla kontakt med Sverige ses också som en form av stöd. Det är därmed ett varierat resultat i detta kapitel.

Analys

Enligt House (1981) går det att dela in stöd i fyra kategorier. Alla dessa fyra kategorier efterlystes eller bedömdes vara viktiga stödfunktioner. *Informativt stöd* efterlystes av flera. Man hade saknat lättillgänglig information om vilka instanser man skall vända sig till och hur systemet fungerar. *Instrumentellt stöd* i form av pengar beskrevs som viktigt. Men alla som sa det menade också att man inte ville ha hjälp i form av bidrag. Man vill inte stå i skuld till någon om man måste flytta tillbaka. Olsson (2001) beskriver det som att man vill hålla alternativen öppna. Hjälp med pengar ansågs däremot vara accepterat från familjen. Som House (1981) menar så kan en form av stöd anses fel eller rätt beroende på stödgivare. *Emotionellt och värderande stöd* i form av uppskattning, lyssnande, bekräftande och ge återkopplingar är mycket viktigt. Detta stöd kan ges i de mellanmänniska relationerna, men också genom arbetsgivare och andra yrkesverksamma. Professionella i samhället har en viktig roll att fylla när det handlar om att ge stöd. Det är viktigt med ett erkännande från Chile, att kunskaper räknas som värdefulla också i Chile. I likhet med Olssons studie (2001) beskriver migranterna att de vill ses som en resurs för sitt hemland när de återvänder. Att ses som en resurs är ett bra sätt att komma in i ett samhälle och som Olsson beskriver så skulle det underlätta för personer att re-integreras i sitt nygamla land. För att en person skall bli sedd som ett subjekt, vilket Buber (1990) skriver om och känna sig värdefull är det viktigt att bli sedd för den man är. Erfarenheterna formar dig till den du är. Därför är erfarenheterna viktiga att ta hänsyn till och använda sig utav. Några informanter beskriver hur viktigt det är att se framåt och se sig själv ensam klara av svårigheter utan stöd från andra. För att använda egna resurser behövs alltid någon form av stöd och det är här relationerna kommer in. Bubers (1995) teori beskriver att sättet vi ser på oss själva och på varandra får effekt på det mellanmänniska mötet. När vi hjälper varandra, utvecklas också kärnan av oss själva och vi blir starkare.

7.6 "Jag hade en stor känsla av att jag inte ville flytta igen" Upplevelsen av återvändandet till Chile

Resultat

Alla informanter beskriver en process av grundläggande planering för att kunna återvända. Innan de tog steget och flyttade på "riktigt" besökte alla informanter Chile vid ett flertal tillfällen. Återvandringen krävde mycket planering och förberedelser. Alla utom Cristian berättar att de kände osäkerhet inför en flytt. Cristian hade en trygg anställning och trodde inte att de skulle flytta tillbaka till Sverige.

Även Paula som var en ung flicka berättar att det var en process av förberedelser. Hennes föräldrar var noga med att förbereda henne. Paula hade fått en bild av Chile som var positiv. Hon längtade och var förväntansfull inför återvändandet.

Paula: I Sverige fick jag inte, kunde inte ha en hund eller en katt eller en gris, jag kunde inte tänka på att ha något typ av djur eftersom vi bodde i en lägenhet, så mamma sa alltid till mig att; Du vet att i Chile kan du få alla de saker du vill ha. Så jag frågade; Kan jag få

en häst där? Ja det kan du. Kan jag få en hund? Fyra st? Ja. Fem? Ja. Så det var fantastiskt för mig, jag hade förväntningar på att komma hit för jag visste att i Sverige kunde jag inte ha många saker.

Paulas förväntningar infriades eftersom föräldrarna valde att bosätta sig på landet och kunde skaffa djur. Ana berättar hur viktigt det var för deras familj att bosätta sig på ett annat sätt än tidigare för att de skulle klara av att integreras. De ville börja om på nytt. Därför flyttade de till en annan stad och började om förutsättningslöst.

M: När ni kom tillbaka igen- Kände du dig annorlunda?

Ana: Jag hade en stor känsla av att jag inte ville flytta igen.

M: Du kunde slappna av mer?

Ana: Ja men samtidigt som man behövde leva och bo och ta kontakt med andra som var helt annorlunda när vi kom tillbaka men den känslan förminskades pga det beslutet att bo på ett helt annat sätt än vi hade gjort tidigare. Det här var helt annat. Och den tanken vi haft hela tiden att vi tittar inte bakom oss i de stora besluten i livet. Jag tittar inte bakom mig utan jag går framåt.

Alla utom Cristian beskriver att det inte är lätt att komma tillbaka. En oväntad känsla av att vara annorlunda i sitt eget hemland infann sig den första tiden i Chile. Juan och Ana berättar hur deras beslut ifrågasattes. Ana uttrycker sig på följande sätt:

M: Hur upplevde du folk som visste att ni hade varit i Sverige, hur blev ni bemötta av dess? Var de nyfikna och ville de veta mer om Sverige?

Ana: Nej de ville mer veta vilka stipendier vi hade haft, vilka villkor vi hade haft och hjälp för att kunna återvända.

M: Just för återvändandets skull? Varför ni kunde komma tillbaka?

Ana: Ja och hur vi vågade återvända från ett rikt land till det här fattiga, det var på något sätt lite kritiskt, ”varför- nämen varför gjorde ni det, är ni galna”?

M: Så ni upplevde att ni inte riktigt fick förståelse för er beslut att återvända?

Ana: Nej och vi försökte inte att visa oss för mycket om vilka vi var, att vi var återvändande.

M: Ni ville inte prata om det för öppet?

Ana: Nej vi ville inte att det skulle synas för mycket, vi ville smälta in.

Tiderna har förändrats berättar Ana och nu är det inte lika fattigt som det har varit där de bosatte sig. Människor i Chile hade svårt att förstå hur man frivilligt kunde lämna välfärden i Sverige. Något Claudia tänker att Chile kan göra för personer som kommer tillbaka är att se till att återvändare får rösträtt.

M: Så man har ingen rösträtt om man har bott utomlands? Som flykting eller som invandrare?

Claudia: Det spelar ingen roll (flykting eller invandrare). Om man inte har bott...

Högerpartiet säger att man skall ha anknytning till chilenska samhället på något sätt, aktiviteter. De som reser fram och tillbaka dom kan ha rösträtt, men de som bor eller har bott 20 år utomlands har ingen rösträtt.

En annan sak som framkom från Claudia var att när man återvänder så har relationerna förändrats. Hennes citat nedan handlar om hur det upplevdes när hon kom på besök ett par gånger innan hon flyttade för gott och hur det sedan kändes när hon väl hade återvänt.

M: När du kom tillbaka till Chile igen, jag tänker på relationerna till familjen och vänner, hur kändes det?

Claudia: Det var ganska lustigt samtidigt ganska sorgligt. Släktingar har inte sett dig på många år och kompisar också och de är så nyfikna för att komma och fråga och stanna hos dig och festa lite Allt var så roligt. Och sen andra gången du kommer, så... ah... och sen tredje gången lite mindre och sen kommer du definitivt tillbaka och det är ingen som bryr sig om dig... Ja, det är några släktingar som har stått vid mig hela tiden tillsammans med mig och de hjälper till men inte alla. Så jag säger att det känns som ett jättestort hål i våra liv som vi inte har upplevt. Med många syskon barn som du inte har träffat, aldrig har träffat som inte vuxit upp med dig. Så det är någonting som saknas i min historia kan man säga. Jag har fortfarande efter 12 år, fortfarande håller på och tittar på gamla filmer och dokumentärer från tiden 74 till året jag kom tillbaka... 97.

Beskrivningen i citatet om att Claudia ville komma ”ikapp” Chiles historia var en beskrivning som endast kom från henne, men Juan beskriver liknande intresse av att ta reda på information om hur landet utvecklats och vad man kan lära sig av historien.

Maria beskriver lyckan av att vara tillbaka i landet efter ca 21 år på följande sätt:

M: Och din upplevelse av Chile när du väl kom tillbaka, återseendet, hur var det?

Maria: Mmm... Åh... jag tog djupa andetag. För jag... nästan grät.

M: Pga lycka eller?

Maria: Ja.

M: Det kändes?

Maria: Starkt, en stark känsla.

Maria hade en längtan till landet och sin familj. Hon kände sig välkommen från sina nära anhöriga, men i övrigt så beskriver hon att det var en annorlunda känsla av att man var ut och in i landet efter 20 år och ingen bryr sig. Livet går vidare och har även gjort det under den tid man varit borta. Denna känsla kan kopplas med Claudias om att hon mer påtagligt ville försöka ”ta igen” de år hon varit borta med att titta på filmer, klipp och reportage från åren då hon varit i Sverige.

Juan upplevde det lättare att umgås med människor i Chile. Han beskriver följande:

Juan: Jag tror att i Sverige är man mycket räddare för konflikt och konflikter måste finnas ju. Jag har vänner här och... ibland så skickar vi varandra till helvetet, visst för vi är annorlunda människor ju, men vi förstår med tiden att det underbara är ju att vara olika men ändå kunna vara tillsammans. Om du är lika som jag... herregud! Då köper jag ju en spegel ju.

Juan upplever att man har lättare att acceptera olikheter i Chile. Han beskriver hur han upplevde mötet med det chilenska samhället och hur de mellanmännsliga relationerna upplevdes när han kom och även nu efter många år i Chile.

Juan: Jag kände som om Bio Bio floden öppnade upp sig och kramade om mig.

M: Det kändes som du blev ”hel” då?

Juan: Ja, omsvärnad av känslor, kärlek, goda vibrationer, det kändes så starkt. Så jag är fast här, med barn och allt, fastän allting sånt är enklare i Sverige. Allting är mycket enklare i Sverige.

Vidare i intervjun beskrevs mer utförligt att han med orden *allting sånt är enklare i Sverige* syftade på den materiella välfärden. Juan menar att livet i Sverige rent materiellt är enklare att tillgodose. Däremot anser han att relationerna i Chile är mer medmänskliga. Cristian beskriver hur han upplevde återkomsten till Chile och att dessa intryck är bestående. Han beskrev vid upprepade tillfällen skillnaden i den svenska och den chilenska kulturen där han anser att människor i Chile har en styrka när det kommer till att utstråla värme.

Cristian: jag blev väldigt påverkad av de här mänskliga upplevelserna av att träffa gamla bekanta, släktingar och generellt när det gällde att uttrycka känslor och vänskap och...
...här finns familjen fortfarande även om det är en situation som är på väg att förändras, men, här finns fortfarande den stora familjen, man träffar ofta familjen och då är man, här är man fortfarande barn i kroppsberöringar, man kysser på kinden, man kramas och allt det här,

Cristian upplever den fysiska beröringen som en viktig del i kontakten med människor. Han beskrev en förståelse för att det existerar kulturella koder men känner sig mer hemma i det chilenska förhållningssättet till skillnad från det svenska

Resultatet visar att det är en process av noggranna förberedelser att återvända. Ankomsten till Chile förknippas med starka känslor av att vara hemma. En del informanter beskrev vikten av att börja om på nytt i en annan stad. Detta för att undvika eventuella förväntningar som inte skulle infrias. De tror att detta är en del i ett lyckosamt återvändande. Vissa informanter kände sig ifrågasatta när de återvände. De ville smälta in. En informant nämner avsaknaden av rösträtt som kränkande och hon upplever även ett tomrum pga alla år i exil. Resultatet visar att alla informanter förknippar fler mellanmänskliga relationer i Chile än i Sverige. Mötet med det chilenska samhället blev övervägande positivt.

Analys

Alla informanter har i sina beskrivningar framhållit hur bra det känts att komma tillbaka. Det har varit beskrivningar av djupa känslor, äkta, sanna möten och upplevelser av mellanmänskliga relationer. Men en återflytt är ett lika stort steg som när man en gång lämnade hemlandet (Björkman 2007). Flertalet av informanterna har upplevt svårigheter när de kommit tillbaka. En informant hade svårt att lämna åren bakom sig. Hon ville fånga alla de år hon missat av Chiles historia. Olsson (2001) skriver att svårigheter med språket - en annorlunda dialekt eller svårt att finna de rätta orden kan göra att återmigranter stöter på diskriminering eller annan form av utsatthet. Några informanter beskrev en form av utsatthet där de ifrågasattes för sina beslut att komma tillbaka. Men deras frivilliga val om att komma tillbaka gör att hinder möts på ett konstruktivt sätt (Riess, 2000). Informanterna har överseende med skillnader och ser det positiva med att vara tillbaka i Chile. Buber (1995) använder begreppen *påtvinga* och *frigöra*. En informant var förhoppningsfull och väntade sig en annan tillvaro i Chile än den hon upplevde i Sverige. Hon upplevde inte att föräldrarna påtvingade deras åsikter på henne. Hon upplevde mer att det handlade om att föräldrarna bistod henne att frigöra egna tankar, känslor och åsikter. Hon upplevde hennes barndom som lycklig och kände att föräldrarna hade offrat bekvämligheten i Sverige mot deras lycka i Chile. En annan informant berättade om avsaknad av rösträtt. Rösträtt är en rättighet som gör att man känner sig delaktig och betydelsefull i samhället. För att bli sedd som ett subjekt, en *Jag- Du* relation behöver åsikter och tankar bli synliga (Buber, 1990). Förnekandet av rösträtt blir en känsla av att ses som ett objekt, en *Jag- Det* relation där tankar och åsikter upplevs

ointressanta. Det som framkom är en viktig aspekt och något som är begripligt av att bli tagen på allvar och känna sig betydelsefull i sitt hemland. Buber (1995) beskriver hur åsikter behöver frigöras för att ett mellanmänniskt möte upplevs. I alla samtal kan man komma i kontakt med personer som vill påtvinga tankar och idéer. Detta hindrar upplevelser av äkta möten (Ibid). Hemlandet kan medverka till att personer som kommer tillbaka känner sig betydelsefulla med den nya kunskap de bidrar med. Samhället kan bistå människor att finna sig själva genom att man intresserar sig för värdefulla erfarenheter. Det kan handla om rösträtt eller värdering av utbildning. På så vis kan alla runt en person bidra till att frigöra åsikter och funderingar så att individen hittar in till sitt "väsen" (Buber, 1995). Alla informanter uppfattar att de upplevt mellanmänniska möten i Chile där de har utvecklat sin inre kärna.

8. SAMMANFATTANDE ANALYS

Med hjälp av Bubers (1990, 1995, Israel 1992) begrepp har det framkommit att upplevelser av äkta möten har varit svårt att uppleva i Sverige. Det har funnits spridning i informanternas svar, men resultatet visar att alla informanter har upplevt skillnader i den svenska och den chilenska kulturen. De har beskrivit mellanmänskliga, äkta möten med svenskar. Men dessa har varit mer sällsynta än i Chile. Informanterna har beskrivit svenskar som återhållsamma med att visa sitt inre väsen och därigenom kan det inte föras dialoger på samma villkor. Språket har betydelse för hur ett äkta möte uppstår. Informanterna upplevde inte språket i Sverige som hämmande, men vissa beskriver att de kunde ha svårt att tolka kulturella koder. Det kunde komplicera dialoger och skapa missförstånd. Mellanmänskliga relationer har upplevts i Sverige, detta beskriver flera informanter. Dessa har uppstått i relation till arbetskamrater, arbetsledare och vänner. Resultatet pekar ändå på att avsaknad av mellanmänskliga relationer i Sverige kan vara en av anledningarna till återvandring.

Alla informanter var eniga om att den främsta anledningen för återvandring var det förändrade förhållandet i hemlandet. När diktaturen föll väcktes hoppet om en återkomst. De beskrev vikten av att få komma tillbaka till Chile ”stegvis”. Att till en början få möjlighet att pröva hur det kändes att bo i landet igen var betydelsefullt för deras beslut att återvända. Återvandring är en komplex situation och i likhet med Erik Olssons forskning (2001) beskrev informanterna till denna undersökning vikten av att komma tillbaka till landet i etapper. De beskrev också att de ville ha en försäkran om att de kunde komma tillbaka till Sverige om det upplevdes för komplicerat i Chile. Det handlar inte bara om att ha möjlighet att flytta tillbaka utan det handlar om att känna tryggheten i det beslut man tagit. Reiss (2000) kom fram till att de som återvandrar behöver få välja själva för att kunna återgå till ett gott och tryggt liv i sitt hemland. Detta stämmer enligt den information som informanterna i denna studie delat med sig av. De hade en vilja att klara av hinder och svårigheter därför att det var ett beslut som var grundat på deras övertygelse om att de skulle klara av att komma hem igen.

House (1981) delar in stöd i fyra kategorier. Alla dessa fyra kategorier nämndes av informanterna som viktiga delar i att underlätta en återintegrering. *Informativt stöd* saknades av flera informanter. Man saknade information, råd och direktiv om hur systemet fungerade i Chile. Något som ansågs viktigt i en lyckad återintegrering var *instrumentellt stöd* i form av pengar. Flera informanter hade tackat nej till bidrag för att de inte ville stå i skuld till någon organisation. De ville klara av finansieringen själva men vid behov vände de sig till sin familj. House (1981) menar att ett stöd kan bli fel eller rätt beroende på vem som är stödgivare. Den utbildning som de skaffade sig i Sverige behövde konverteras till chilenskt meritssystem. Detta kan liknas vid det *värderande stödet* där bekräftelse och återkoppling på ens erfarenheter blir betydelsefullt. Man kan i denna aspekt tillägga det *emotionella stödet* som är lika viktigt för att bli erkänd i sitt hemland. Flera av informanterna kände att man behövde ta tillvara på kunskaper från Sverige. Dessa kunskaper och erfarenheter kan användas i Chile. På så sätt upplever man att man blir sedd som ett subjekt i en *Jag- Det* relation (Buber, 1990).

En återmigration kan vara ett lika stort steg som när man en gång lämnade hemlandet (Björkman 2007) Även om samtliga informanter ser återflytten som positiv så har det funnits svårigheter och utmaningar med att återvändra. Givetvis har allting förändrats sedan de lämnade Chile. Man upplevde problem med språket, avsaknad av landets historia för den

period de befann sig utomlands, ifrågasättande av deras beslut att återvända från landsmän som såg den materiella tryggheten som fanns i Sverige. Att som återvändande nekas rösträtt är något som inverkar inskränkande på deras väg att känna sig hela. Avsaknad av rösträtt gör att man känner utanförskap. Man objektifieras. Buber (1990, 1995) menar att man behöver bli sedd som en egen person med åsikter för att utvecklas till den man verkligen är innerst inne. Det mest framträdande har dock varit de positiva aspekterna. Djupa känslor av att ha kommit hem, äkta och sanna mellanmänniska möten med likasinnade och vetskapen om att de har valt att återvända till sina rötter.

9. AVSLUTANDE REFLEKTION

Att komma tillbaka är inte ett lätt steg och som en informant uttryckte det så hade kanske den lättare vägen varit att stanna kvar i Sverige. Men med beslutsamhet och vilja har de klarat av återflytten till Chile. Om man lämnade landet och tänkte att man en dag kommer komma tillbaka blir det ett naturligt steg att arbeta i riktning mot en återflytt. Det är förståeligt att återvandrare upplever mer eller mindre komplikationer. Juan uttryckte sig i e-post efter intervjun på följande sätt:

”För varje dag som går så känns det så rätt att vara här... känner mig så bekväm med allt. Det är otroligt att man skall behöva tappa bort något för att veta hur mycket man egentligen värdesätter det. Tur var att man inte kände sig bekväm i Sverige, då hade man ju inte letat... och inte heller hittat.”

De mellanmännsliga relationerna var mer betydelsefulla än den trygga välfärden och standarden i Sverige. Visst kände de att det hade varit bra i Sverige. Men ändå fanns det någonting som de saknade. Det fanns en längtan till hemlandet vilket var förknippat med allt från språk, människors agerande och karaktärer till nära relationer med vänner och anhöriga. Relationerna i Chile upplevdes annorlunda än de möten som hade upplevts med ”trevliga”, artiga och kontrollerade svenskar. En del av dem uttalade sig inte lika klart som Juan gjorde i citatet ovan, men i deras ord och beskrivningar kunde man ana att de inte var helt tillfreds med sin situation i Sverige. Men det fanns en acceptans av situationen. Under en viss del av livet hade det varit det enda alternativet. Detta gjorde att känslan i Sverige var just - ”bra”.

Undersökningen har visat att det behövs en speciell beslutsamhet att komma tillbaka till sitt hemland. Enligt dessa informanternas beskrivningar kan återvändarnas stöd förbättras. Framförallt när det handlar om information kring hur det nygamla hemlandet fungerar. Det krävs mycket mod att våga fråga personer om hjälp när man kommer tillbaka. Information behöver finnas lättillgänglig för dem som vill återvända både innan och när de väl kommit tillbaka. Undersökningen har också visat att det finns en inbyggd tillhörighet till ett land pga sättet man väljer att ta sig an det nya landet, men kanske framförallt att man talar olika ”språk” sk. kulturella koder. Beskrivningarna av hur informanterna upplevde att komma tillbaka till sitt hemland styrker uttrycket ur Allwood & Franzéns bok ”Tvärkulturella möten” (2000) om att det finns en ”vilande tillhörighet”. Det beskrevs av informanterna att de hade det bra i Sverige, men återseendet med hemlandet fick dem att ”leva upp”. Buber (1995) menar att språket får en att uppleva äkta sanna möten och därigenom hitta sig själv. Språket har en viss betydelse när det handlar om nyanser, kroppsspråk och agerande i språket. De kände sig hemma när de väl kom till Chile och har ingen önskan att bosätta sig i Sverige igen. Men banden till Sverige kommer alltid att vara starka. Sverige räddade kanske livet på en del av informanterna. Hur de mådde psykiskt när de kom till Sverige kan vara svårt att förstå. Kanske hade de behövt mer hjälp att behandla dessa psykiska skador?

Något som framkom i undersökningen är vikten av att få sin utbildning konverterad i det nya landet. Detta blir en betydelsefull åtgärd för att integreras i samhället. Även avsaknad av rösträtt kan upplevas kränkande och skulle vara en betydelsefull åtgärd för känslan av att bli välkomnad hem. Dessutom kan det ses som en tillgång för hemlandet att dra nytta av de kunskaper som dessa återvandrare har samlat på sig. Många av dem beskrev att de ofta tänker

på vad de lärde sig i Sverige och att de inte skulle vara desamma utan dessa erfarenheter. De har dessutom skaffat sig ett brett nätverk och har en mängd värdefulla kontakter. Det är förståeligt att man väljer att bo kvar i värdlandet, men också att man väljer att återvändra. Med beslutsamhet går det att klara av en återflytt och det är viktigt att samhället stödjer återvandrare på ett individuellt plan för att förenkla acklimatiseringen. Lyckan av att vara tillbaka i sitt hemland gick inte att ta miste på hos dem alla, även om rötter finns kvar i Sverige och den tiden varit betydelsefull på många sätt.

9.1 Åtgärd kring stöd som saknas

En lämplig åtgärd kan vara att någon myndighet i Sverige (förslagsvis migrationsverket) kan agera som kontaktperson åt de som väljer att återvändra. En samverkan mellan myndigheter i Sverige och landet som den återvändande kommer tillbaka till är att uppmuntras. Detta tror jag skulle kunna vara möjligt genom samverkan mer globalt. Mycket kan skötas via Internet, men även genom kontaktpersoner mellan de olika länderna ungefär som ”ambassadörer” för länder.

Att ordna gruppverksamheter och andra nätverk var något som flera informanter var intresserade utav. Det är viktigt att få behålla den etniska identiteten, även den identitet som informanterna utvecklade i Sverige och som blev en betydelsefull del av dem. Kontakten med Sverige upplevdes viktig att underhålla. Genom att sjunga svenska sånger för barnen, använda svenska kokböcker, hålla kontakt med släktingar i Sverige, läsa svenska böcker eller titta på svenska filmer underhölls kontakten med den svenska identiteten. Flera av informanterna uttryckte en önskan om att tillhöra någon grupp där det fanns fler personer i liknande situation. Inte bara för dem själva utan också för deras efterkommande som har många funderingar kring landet Sverige. Internet öppnar upp för deltagarna i denna studie att kunna hålla kontakt med personer från Sverige på ett enklare sätt än vad som varit möjligt tidigare, men detta ansågs inte vara tillräckligt.

Det ansågs viktigt att ha människor/professionella att vända sig till i frågor som rör det nygamla hemland, eftersom det anses ”besvärande” att fråga om hur saker och ting fungerar när man varit borta under så många år. Förväntningarna från andra chilensare är dessutom att man *borde* veta hur allt fungerar. Vad som efterlyses är en funktion som ”slussar in” återmigranterna i samhället igen. Detta på ett liknande sätt som när de kom till Sverige.

9.2 Förslag till vidare forskning

Studiens resultat och analyser samt denna resa har lett till tankar och funderingar kring återvandring som skulle vara intressant att fördjupa sig i. Här följer en del av dessa tankar.

Hur fungerar migrationsverkets stöd till dem som önskar återvändra? På migrationsverket finns det en hel del information om återvandring. Det finns även hänvisningar till ett flertal organisationer och personer som arbetar med dessa frågor, men hur arbetar de kring detta

samt hur stor efterfrågan finns av deras tjänster?

Hur resonerar personer från andra delar av världen kring återvandring? Det skulle vara intressant att se hur personer från andra länder resonerat och på så vis göra en jämförande studie.

En fundering som framkom under studiens gång var arbetssituationens betydelse för återvandring. Det kan också handla om andra sorters sysselsättning. Hur inverkar denna aspekt på beslutet för återvandring?

Hur resonerar de som emigrerat flera gånger fram och tillbaka? De som väljer att komma tillbaka till Sverige igen efter att de trott att de hade flyttat för gott till Chile? Hur känner man sig när man åter kommer tillbaka till Sverige för en andra gång under andra omständigheter?

Nätverkets betydelse för återvandring. Väljer man att återvandra på grund av relationer?

Vad hände med chilensarna efter diktaturen psykiskt? Hur har det påverkat folket? En informant berättade att det har gjorts ett flertal undersökningar om Chiles förbättrade ekonomi, men inte om vad som har hänt med folket - med chilensarna känslomässigt.

Referenser

Litteratur:

Gilje, Nils/Grimen, Harald (2007): *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Allwood, Carl Martin/Franzèn, Elsie C (red.) (2000): *Tvärkulturella möten. Grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Björkman, Joakim (2007): *Sverige och Återvandringen – föreställningar kring återvandringen i 1990 - talets Sverige*. Norrköping: Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, ISV. (Hämtad på www.migrationsverket.se 090601)

Buber, Martin (1990): *Jag och Du*. Ludvika: Dualis.

Buber, Martin (1995): *Det mellanmännsliga*. Ludvika: Dualis

Holme, Idar Magne/Solvang Bernt Krohn (1997): *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

House, J.S. (1981): *Work and social support*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

Israel, Joachim (1992): *Martin Buber: Dialogfilosof och sionist*. Stockholm: Natur och kultur.

Johansson, Christina (2002): *Utvärdering av återvändarverksamheten på sociala missionen*. Center för etnicitets- och urbanstudier. Linköping

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale Steinar/Brinkmann Svend (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red.) (2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Meeuwisse, Anna/Sunesson, Sune/Swärd Hans (red.) (2006): *Socialt arbete: en grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.

Nyman - Kurkiala, P. (1999). *Att flytta bort och hem igen: sociala nätverk I kedjemigration*. (Avhandling) Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå universitet.

Olsson, Erik, (2001). *Händelse eller process? Om återmigration som frivillig återvandring* MERGE 1/01 Norrköping: Linköpings Universitet.

Sjöqvist, Börje (1990): *Att fly från Chile och att återvandra: två rapporter*. Santiago: IPREHUD [International Projects for Resarch on Human Development]

Svenning, Conny (2003): *Metodboken: Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling*. Eslöv: Lorentz.

Thomassen, Magdalene (2007): *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Widerberg, Karin (2002): *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Övriga källor:

Hämtad 091201 <http://www.fonstret.se/arkivet/2002-4/artikel1.html>

Hämtad 090627 http://www.unhcr.no/SE/basic_facts/Vem_ar_flykting.htm

Hämtad 090627 www.migrationsverket.se <http://www.migrationsverket.se/info/491.html>

Hämtad 090627 <http://www.migrationsverket.se/info/60.html>

Hämtad 0906 23 <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article785081.ab>

Hämtad 090916 <http://www.vr.se>

Riess, Steffanie vetenskaplig artikel hämtad 090920: <http://www.jha.ac/articles/u021.htm>

E- post, SCB, statistiska centralbyrån 090623, 090625

Regeringspropositioner, direktiv och förordningar:

Prop. 1996/97:25

Prop. 1996/97:111 anförande nummer 86 (30/5)

Protokoll 1996/97:111 anförande nummer 88 (30/5)

Dir 2009:53 http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3260&dok_id=DIR2009:53

Bilaga 1

Intervjuguide

Bakgrund

Varför kom du till Sverige?

Vilket år? Hur gammal var du? Familjesituation? Vad lämnade du bakom dig?

Kunde du välja?

Hur såg omständigheterna ut kring din avfärd från Chile och din ankomst till Sverige?

Vad visste du om Sverige innan du kom?

Hur upplevde du bemötandet i Sverige?

Vem hjälpte dig första tiden? Hur såg stödet ut?

Samtal med myndighetspersoner i Sverige?

Samtal med grannar och andra bekanta, svenskar - upplevdes "äkta möten"?

Vilka grupper umgicks du främst med?

Fanns tanken på att återvända till Chile?

Trodde du att det skulle vara möjligt att någon gång återvända till Chile?

Språket

Hur var det att lära sig språket?

Upplevdes hinder med det nya språket?

Återvändandet

Hur såg processen ut? Vad var det som gjorde att du tog det steget?

Hur såg det ut första tiden när du kom tillbaka? Fokus på vänner & familj.

Känslan av att vara tillbaka?

Vilket stöd och vilken hjälp anser du vara viktigt den första tiden när man kommer tillbaka till sitt hemland?

Vad var viktigt för dig?

Var fann du stöd?

Hur har det upplevts att komma tillbaka - kändes det förändrat?

"Äktheten i mötet" i Sverige/Chile? Några skillnader? Jämförelser? Vad i så fall tror det beror på?

Bilaga 2

GÖTEBORGS UNIVERSITET INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

En förfrågan om din medverkan till ett uppsatsarbete med arbetstiteln:

”Sverige tur och retur – en kvalitativ undersökning om chilenaers upplevelser av att återvända till sitt hemland efter att ha varit bosatta i Sverige”

Mitt syfte med undersökningen är att undersöka och beskriva chilenaers upplevelser av att återvända till sitt hemland Chile efter att ha varit bosatta i Sverige som flyktingar med speciellt fokus på mellanmänskliga relationer.

Mina frågeställningar för att uppnå mitt syfte är:

- Vilket stöd och vilken hjälp anser flyktingen vara viktigt och betydelsefullt från Sveriges håll samt från Chiles håll när man som före detta flykting återvänder till Chile och åter skall integreras?
- Vilka anledningar är viktiga för beslutet att återvända?
- Hur upplever den före detta flyktingen mötet med Chile när denne är tillbaka i sitt hemland samt hur upplevs de mellanmänskliga relationerna?

Undersökningen innebär att jag, Malena Ternström kommer att ta kontakt med dig för att fastställa en tid till intervju. Intervjun kommer att ske i enskildhet och om möjligt, i din hemmiljö. Intervjun kommer att spelas in på dator eller mp3 – spelare och beräknas ta max en och en halv timme. Den inspelade intervjun kommer därefter transkriberas, skrivs ut i textform, för att senare analyseras.

Deltagandet är frivilligt och du har rätt att avbryta din medverkan när som helst utan att ange några skäl. Resultatet kommer endast att användas för vetenskapliga ändamål och publiceras i form av en vetenskaplig rapport.

Jag kommer att följa de forskningsetiska principer som är fastställda. Detta innebär bland annat att resultatet kommer att presenteras på ett sådant sätt att det inte går att identifiera någon enskild namngiven person eller var du är bosatt. Dina svar och dina resultat kommer att

behandlas så att ingen obehörig får ta del av dem. Om du inte vill förekomma i studien kan du meddela detta till mig utan att ange några skäl.

Min handledare under denna studie är:

Fil lic. Per Olof Larsson
Institutionen för socialt arbete
Göteborgs Universitet
Box 720
40530 Göteborg
Telefon: 031-XXX XXXX

Mina kontaktuppgifter är:
Malena Ternström
XXX-XXXXXX, XXXX-XXXX
e-mail adress: XXXXXXXXXXXXXXXX

Med detta brev medföljer ett medgivande till att medverka i undersökningen. Vänligen fyll i nedanstående om ni accepterar att medverka.

Med vänlig hälsning

Malena Ternström

Medgivande:

Jag accepterar deltagande i undersökningen.

Jag har tagit emot informationen.

Jag har förstått frivilligheten och möjligheten att avbryta utan att ange skäl.

Ort och datum

Namn
